

ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΙ ΕΒΡΑΪΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΑΚΥΛΑ, ΘΕΟΔΟΤΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΟΥ

Υ Π Ο
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΣΙΜΩΤΑ
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσις τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μεταφραστῶν αὐτῆς δὲν ὑπῆρξεν ἔργον εὐχερές, ἔνεκα πολλῶν καὶ ποικίλων λόγων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπαρκὴς κατανόησις τοῦ κειμένου αὐτῆς προσέκρουσεν εἰς πολλὰς δυσχερείας. Ταῦτα μαρτυροῦνται καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τὴν ὁποίαν παρουσιάζει καὶ ἡ σπουδαιότερα ἐκ τῶν παλαιῶν μεταφράσεων τῆς Βίβλου ταύτης, ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα (ἐφεξῆς Ο'). Ἐν τῇ ἐν λόγῳ μεταφράσει πλεῖσται ὅσαι ἑβραϊκαὶ λέξεις δὲν ἀπεδόθησαν ἐπιτυχῶς, ἐνῶ πολλὰ ἄλλαι (διακόσιαι πενήκοντα σχεδὸν) παρέμειναν ἀμετάφραστοι, μεταγραφεῖσαι ἀπλῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν, διὰ λόγους εἰς τοὺς ὁποίους ἀναφερόμεθα ἐκτενῶς εἰς παλαιότεραν ἐρευνητικὴν ἡμῶν ἐργασίαν¹. Παρομοίαι δὲ περιπτώσεις συναντῶμεν καὶ εἰς τρεῖς ἄλλας, παλαιὰς ἐπίσης καὶ σπουδαίας, μεταφράσεις τῆς Π. Διαθήκης εἰς τὴν ἑλληνικὴν, αἱ ὁποῖαι ἐξεπονήθησαν πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνοφώνων Ἰουδαίων, ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα, τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ τοῦ Συμμάχου, καὶ αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν εὐλογον ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀκύλα, Ἕλληνος καταγομένου ἐκ τοῦ Πόντου, ἐγένετο κατὰ τὸ 130 μ.Χ. Ἐξετιμᾶτο πολὺ εἰς τοὺς Ἰουδαίκοὺς κύκλους, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τοὺς χριστιανικοὺς, διότι ἦτο δυσμενῶς διακειμένη πρὸς τὰς περὶ Μεσσίου ἀντιλήψεις τῶν χριστιανῶν. Ἦτο δὲ κατὰ γράμμα μετάφρασις τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, μέχρι μάλιστα καὶ δουλικότητος. Μέγα μέρος αὐτῆς ἔχει ἀπολεσθῆ, καὶ ἀποσπασματικῶς μόνον διεσώθη αὕτη εἰς τὰ Ἑξαπλᾶ τοῦ Ὠριγένους (περὶ ὧν ὁ λόγος κατατέρω), εἰς ἐρμηνευτικὰ συγγράμματα ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ συγγραφέων κ.ά. Ἡ μετάφρασις τοῦ Θεοδοτίω-

1. Βλ. Π. Σιμωτᾶ, Αἱ ἀμετάφραστοι λέξεις ἐν τῷ κειμένῳ τῶν Ο'.

νος, ὅστις, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἦτο Ἰουδαῖος προσήλυτος ἐκ τῆς Ἐφέσου ἢ τοῦ Πόντου, ἐξεπονήθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος. Αὕτη ἦτο μᾶλλον ἀναθεώρησις ἄλλου κειμένου, καὶ πιθανώτατα τῶν Ο', πρὸς τὸ ὁποῖον καὶ ὁμοιάζεν ἐν πολλοῖς· ἐγένετο δὲ εὐμενῶς δεκτὴ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου μαρτυρεῖ σαφῶς σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Θεοδοτίωνος εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ ἀντικατέστησε τὸ κείμενον τοῦ Δανιὴλ τῶν Ο'. Εἶναι δ' ἐξ ἄλλου ἄξιον πολλῆς προσοχῆς, ὅτι περιέχει καὶ τὰ δευτεροκανονικὰ μέρη τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παλαιοδιαθηκικοῦ βιβλίου. Διεσώθη καὶ αὕτη κυρίως εἰς τὰ Ἐξαπλᾶ, κατ' ἀποσπάσματα δὲ μόνον, ἐξαιρέσει τῆς μεταφράσεως τοῦ Δανιὴλ, ἥτις, διασωθεῖσα ἐξ ὀλοκλήρου, ἀντικατέστησεν, ὡς εἴπομεν, τὸν Δανιὴλ τῶν Ο'. Σημειοῦμεν ἤδη ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ὁ Θεοδοτίων πολλὰς λέξεις ἢ καὶ φράσεις τοῦ βιβλικοῦ κειμένου δὲν τὰς μεταφράζει, ἀλλ' ἀπλῶς τὰς μεταγράφει². Ὡς θὰ διαπιστώσῃ δὲ καὶ ὁ ἀναγνώστης κατωτέρω, ἐν τῇ κυρίως ἐργασίᾳ, τοῦτο παρατηρεῖται συχνότερον ἀπὸ ὅσον εἰς τοὺς δύο ἄλλους μεταφραστάς, ἦτοι εἰς τὸν Ἀκύλαν καὶ εἰς τὸν Σύμμαχον. Ἡ μετάφρασις τοῦ Συμμάχου, Ἰουδαίου ἐκ Σαμαρείας, ἀνήκοντος εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἐβιωνιτῶν, ἐξεπονήθη κατὰ τὸ 170 μ.Χ. περίπου, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἐβιωνιτῶν Ἰουδαιοχριστιανῶν. Εἶναι καὶ αὕτη ἀξιόλογος, ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν τοῦ Ἀκύλα. Σφίζεται δέ, ἐπίσης ἀποσπασματικῶς, κυρίως εἰς τὰ Ἐξαπλᾶ³.

Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεπονήθησαν αἱ ὡς ἄνω τρεῖς μεταφράσεις, ὡς καὶ τινες ἄλλαι, εἶναι ὅτι ἡ τῶν Ο' εἶχεν ὑποστῆ ποικίλας ἀλλοιώσεις, ἔνεκα καὶ τῶν πολλῶν ἀντιγραφῶν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων, καὶ δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καίτοι ἀρχικῶς οὗτοι εἶχον ὑποδεχθῆ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ταύτην. Οὕτω μαρτυρεῖται ὅτι δὲν ἐκυκλοφορεῖτο ἐνιαία μορφή κειμένου καὶ δὴ καὶ γενικῶς ἀποδεκτοῦ. Διαπιστώσας δὲ ὁ μέγας Ἀλεξανδρινὸς θεολόγος τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ σπουδαῖος ἐρμηνευτὴς τῶν Γραφῶν, Ὠριγένης, τὰς ὑφισταμένας πολλὰς διαφορὰς μεταξύ τῶν πολυαριθμῶν ἀντιγράφων τοῦ κειμένου τῶν Ο', ὡς ἐπίσης καὶ τὰς ἀσυμ-

2. Βλ. καὶ Π. Μπρατσιώτου, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, σελ. 586.

3. Λεπτομερείας περὶ τῶν παρουσιασθεισῶν τριῶν τούτων μεταφράσεων καὶ τῶν δημιουργῶν των δύναται νὰ εὕρῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰς παρ' ἡμῖν Εἰσαγωγὰς εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὡς τῶν Π. Μπρατσιώτου, Ἄ. Χαστούπη, Δ. Δοῦκου, Σ. Κανατζάκη κ.ἄ., βεβαίως δὲ καὶ εἰς τὰς ξενογλώσσους τοιαύτας τῆς ἀλλοδαπῆς, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ἐνδιαφέρον ἐν προκειμένῳ ἔργον τοῦ E. Wüthwein, Der Text des Alten Testaments. (Προσφάτως ἐδημοσιεύθη καὶ μία ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ παλαιαὶ ἐλληνικαὶ μεταφράσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» ἐργασία τοῦ Ἄ. Χαστούπη, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῆς μνημονευθείσης Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως).

φωνίας μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ, καὶ κυρίως ἐπὶ χωρίων, τὰ ὁποῖα ἐπεκαλοῦντο οἱ χριστιανοὶ πρὸς στήριξιν χριστολογικῶν μαρτυριῶν τῆς Π. Διαθήκης⁴, ἐμελέτησεν ἐπισταμένως τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον καὶ συνέκρινε τοῦτο πρὸς τε τὸ τῶν Ο' καὶ πρὸς τὸ τῶν τριῶν προμνησθεισῶν παλαιῶν μεταφράσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐμφανισθῆ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, διὰ τὴν ἀποκαταστάσῃ τὸ ἔνεκα ποικίλων λόγων παραλλαχθὲν βιβλικὸν κείμενον. Ἐσημείωσε δ' ἐπὶ πλεόν εἰς τὸ κείμενον τῶν Ο' διαφόρους κριτικὰς παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις, ἐνῶ πολλὰ κύρια ὀνόματα τὰ διώρθωσε, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν του τὸ ἑβραϊκὸν ἢ καὶ τινὰς μεταφράσεις αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἔλαβεν ἐπίσης ὑπ' ὄψιν του καὶ ἄλλα τινὰ κείμενα —μεταφράσεις, ἴσως— τῆς Π. Διαθήκης, γνωστὰ ὡς «ὁ Ἐβραῖος», «ὁ Σῦρος» κ.ά.⁵ Οὕτως ὅμως ἐργασθεὶς, ὁ Ὠριγένης, κατέληξεν εἰς τὴν συγκρότησιν ἐνὸς γιγαντιαίου κριτικοῦ συγγράμματος. Ἡ τοιαύτη ἐργασία τοῦ χαλκεντέρου, ὡς ἐπωνομάσθη οὗτος, συγγραφέως, ἐγένετο διὰ παραθέσεως τοῦ παλαιοδιαθητικοῦ κειμένου εἰς ἕξ παραλλήλους στήλας. Εἰς τὴν πρώτην στήλην παρετέθη τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον δι' ἑβραϊκῶν χαρακτήρων, εἰς τὴν δευτέραν τὸ ἑβραϊκὸν πάλιν ἀλλὰ δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων, εἰς τὴν τρίτην ἢ μετάφρασις τοῦ Ἀκύλα, εἰς τὴν τετάρτην ἢ τοῦ Συμμάχου, εἰς τὴν πέμπτην ἢ τῶν Ο' καὶ εἰς τὴν ἕκτην ἢ τοῦ Θεοδοτίωνος. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης μορφῆς τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ ἔργον τοῦτο, ὠνομάσθη Ἐξαπλᾶ. Ἐξεδόθη δὲ

4. Ἐπ' αὐτῶν ἐπιστεύετο ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅτι εἶχε γίνεαι νόθευσις τῶν σχετικῶν χωρίων τῆς Π. Διαθήκης ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Οὕτω π.χ. ὁ Ὠριγένης γράφει διὰ μίαν τοιαύτην περίπτωσιν: «...ὅπερ τάχα ἐπίτηδες ὑπὸ Ἰουδαίων ρεραδιούργηται, λέξεις τινὰς τὰς μὴ πρεπούσας παρεμβεβληκότων τῇ Γραφῇ, ἵνα ἡ ὄλη ἀπιστηθῇ» (βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 11, στήλ. 65). Ἐπίσης καὶ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας γράφει διὰ μίαν ἄλλην περίπτωσιν: «Ὅρων δὲ ἐν τῇ συγκεφαλαιώσει τῆς ἐκάστου ἀνδρὸς ζωῆς... κατὰ τε τὴν τῶν Ἐβραίων ἀνάγνωσιν καὶ κατὰ τὴν τῶν Ο' ἐρμηνείαν... κινουμαι μήποτε Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο, τολμησάντων συστῆλαι καὶ ἐπιταχῦναι τοὺς πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνους...» (βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 19, στήλ. 151-152). Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἰουστίνος, ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς, ἀποδεικνύει πρὸς τὸν Τρύφωνα τὴν ὑπαρξίν πολλῶν τοιούτων νοθειῶν. Οὕτω π.χ. γράφει: «Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνενηκοστοῦ πέμπτου ψαλμοῦ τῶν διὰ Δαβὶδ λεχθέντων λόγων λέξεις βραχέως ἀφείλοντο» (ἐνν. οἱ Ἰουδαῖοι) (βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 6, στήλ. 645).

5. Σχετικῶς πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς ὅσα ἄλλα ἐπραξεν ὁ Ὠριγένης πρὸς θεραπείαν τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ συγγρόνου αὐτῷ βιβλικῷ κειμένου, γράφει ὁ ἴδιος τὰ ἐξῆς: «Τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διαφωνίαν, Θεοῦ διδόντος, εὐρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς Ἐβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν, τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, τὸ συνᾶδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσσαμεν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα, οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντη περιελεῖν· τινὰ δὲ μετ' ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ, ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς Ἐβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν καὶ ὁ μὲν βουλόμενος προσῆται αὐτὰ» (κατ' ἄλλην γραφὴν «πρόρηται αὐτά»)· «ὧ δὲ προσκόπτει τὸ τοιοῦτον, ὃ βούλεται περὶ τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, ἢ μὴ, ποιῆσῃ» (βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 13, στήλ. 1293).

μεταξὺ τῶν ἐτῶν 240 καὶ 245 μ.Χ. καὶ συνέβαλεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ κειμένου τῶν Ο', καίτοι δὲν ἀποκατέστησε πλήρως τοῦτο⁶.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ὡς ἄνω μνημειώδους ἔργου τοῦ Ὁριγένους, κυρίως, διαπιστοῦται ὅτι, πράγματι, δὲν ἀφῆκαν μόνον οἱ Ο' ἀμεταφράστους ἑβραϊκὰς λέξεις ἐν τῇ μεταφρασθεῖσῃ ὑπ' αὐτῶν Π. Διαθήκῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων καὶ ὁ Σύμμαχος. Εἰς τὰ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων κείμενα τῶν τριῶν μεγάλων τούτων ἐρμηνευτῶν τῆς Βίβλου ταύτης, δύναται τις νὰ ἐπισημάνῃ τὴν ὑπαρξίν ἑκατὸν σχεδὸν τοιοῦτων λέξεων, συνολικῶς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν παραμείνει ἀμετάφραστοι. Ὡς ἀντιλαμβάνεται τις δέ, αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι ἐπόμενον νὰ προδίδουν καὶ τὴν ὑπαρξίν ποικίλων ἀνωμαλιῶν εἰς τὸ παλαιοδιαθηκικὸν κείμενον. Αὗται ἔδωσαν ἡμῖν ἀφορμὴν, ἵνα προβῶμεν εἰς σχετικὴν ἔρευναν ἐπ' αὐτῶν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης συναφείας τῶν δυσχερῶν κειμένων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος τριῶν παλαιῶν ἑλληνικῶν μεταφράσεων, ἀρχικῶς μὲν πρὸς διακρίβωσιν τῆς ἐννοίας ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ἐκάστη τῶν σχεδὸν ἑκατὸν βασικῶν τούτων ἀμεταφράστων ἑβραϊκῶν λέξεων, περαιτέρω δὲ καὶ πρὸς ἀναζήτησιν τῶν πιθανῶν αἰτίων, ἕνεκα τῶν ὁποίων δὲν μετεφράσθησαν αὗται. Πράττομεν δὲ τοῦτο καὶ κατόπιν τῆς οὐχὶ εὐχαρίστου διαπιστώσεως, ὅτι οἱ διάφοροι ἐρμηνευταὶ καὶ σχολιασταὶ τοῦ οἰκείου βιβλικοῦ κειμένου σπανίως, ἂν μὴ οὐδόλως, λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ μεταφραστῶν ἀπόδοσιν τῶν ἀμεταφράστων τούτων λέξεων. Διὰ τοῦτο ἐλπίζομεν βασιμῶς, ὅτι, συνάγοντες ἐν τέλει ἐνδιαφέροντα καὶ χρήσιμα ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα, θὰ συμβάλωμεν κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν ἄρσιν πολλῶν καὶ ποικίλων δυσχερειῶν, αἱ ὁποῖαι προβάλλονται εἰς τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν δυσχερῶν οὐ μόνον ἐπὶ μέρους λέξεων, ἀλλὰ καὶ συναφῶν κειμένων τῆς Π. Διαθήκης.

Διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῆς τοιαύτης ἐρεύνης, προβαίνομεν εἰς τὴν διακρίβωσιν τῶν ἑβραϊκῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς μεταγεγραμμένας, καὶ ἐξετάζομεν γενικώτερον καὶ ὅλα τὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπαντᾷ ἐκάστη ἐκ τῶν ἀπασχολουσῶν ἡμᾶς λέξεων, προκειμένου νὰ ἴδωμεν ποίαν σημασίαν ἔχει εἰς ἕκαστον τούτων. Ὡσαύτως ἐξετάζομεν καὶ τὰς παραλλαγὰς τῶν ἐρευνημένων λέξεων, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται εἰς τὰ σπουδαιότερα χειρόγραφα τοῦ παλαιοδιαθηκικοῦ κειμένου. Σημειοῦμεν δ' ἐπὶ πλέον καὶ τὴν συχνότητα ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ἐκάστη τῶν λέξεων τούτων, ὥστε νὰ διευκολύνωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου σχετικῶν συμπερασμάτων ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποίαν λαμβάνουν αἱ μεταγραφαὶ ἐνδὸς ἐκάστου ἐκ τῶν τριῶν μεταφραστῶν, ἢ ἐπὶ τῆς τυχὸν συμφωνίας αὐτῶν μετὰ τῶν Ο', οἱ ὁποῖοι μετέγραψαν ἐπίσης

6. Λεπτομερείας περὶ τῶν Ἑξαπλῶν τοῦ Ὁριγένους βλ. εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ εἰς τὴν Π. Διαθήκην ἔργα τῶν ἐν ὑποσημ. 3 τῆς παρουσίας ἐργασίας μνημονευθέντων συγγραφέων.

πολλὰς ἑβραϊκὰς λέξεις, ὡς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, καὶ τῆς ἐνδεχομένης ἀλληλεπιδράσεως μεταξὺ τῶν μεταφραστῶν, ἢ ἐπὶ τῶν βιβλίων ἢ τῶν χωρίων ἢ τῶν μεμονωμένων λέξεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον αὐτό, ἢ ἐπὶ τῶν λόγων, εἰδικῶς, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλονται αἱ μεταγραφαὶ κλπ.

Περαιτέρω λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀποδόσεις τῶν ἐρευνημένων λέξεων καὶ ὑπὸ τῶν Ο' κυρίως καί, πλὴν αὐτῶν, α') ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ιστοριογράφου Φλαβίου Ἰωσήπου, εἰς τὸ γνωστὸν ἔργον αὐτοῦ «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία»⁷, β') ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς περιφήμου Σχολῆς τῆς Ἀντιοχείας καὶ σπουδαίου ἐρμηνευτοῦ τῶν Γραφῶν Λουκιανοῦ, τοῦ Σαμοσατέως, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθεῖσαν ἀναθεώρησιν τοῦ κειμένου τῶν Ο'⁸, καὶ γ') ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ συγγραφέων εἰς τὰ ἐρμηνευτικὰ αὐτῶν συγγράμματα. Τὰ ἔργα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχει σχετικὸν ὕλικόν. Ἄλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι ὀλιγάριθμοι. Ἄλλως τε τὰ ἐν λόγῳ ἔργα δὲν ἔχουν καὶ ὅλα σημαντικὴν ἀξίαν διὰ τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης, δεδομένου ὅτι μέγα μέρος τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχομένου τούτου ὕλικου ἔχει λαϊκὴν μᾶλλον προέλευσιν καὶ οὐχὶ αὐθεντικὴν. Χρησιμοποιοῦμεν ὡσαύτως κριτικὰς ἐκδόσεις τῆς Ἑβραϊκῆς Βίβλου, τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' καὶ τῶν Ἑξαπλῶν τοῦ Ὠριγένους, τὴν Concordance τοῦ μασωριτικοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ ἐκείνου τῶν Ο' καὶ διάφορα παλαιότερα καὶ σύγχρονα ἐρμηνευτικὰ συγγράμματα καὶ σχόλια εἰς ἐπὶ μέρους παλαιδιαθηρικὰ βιβλία. Διαπιστώσαντες δὲ ὅτι μεταξὺ δύο βασικῶν βοηθημάτων ἡμῶν, ἢτοι τῆς Concordance τῶν Ο' τῶν Hatch-Redpath καὶ τῶν Ἑξαπλῶν τοῦ Ὠριγένους (ἐκδ. F. Field) παρατηροῦνται διαφοραὶ τινες, λεπτομερειαικῆς κυρίως φύσεως, σημειοῦμεν σχετικῶς, ὅτι ἢ ἐν λόγῳ Concordance παρέχει ἀκριβέστερα στοιχεῖα. Αὕτη περιέχει νεώτερον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον ἀνευρέθη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Field ἐκδοσιν τῶν Ἑξαπλῶν⁹, καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοεῖται ὑπ' αὐτῶν. Καὶ τοῦτο δύναται νὰ καθοδηγῇ τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν συμπερασμάτων του, ὅσάκις θὰ διαπιστῶνῃ οὗτος εἰς τινὰς περιπτώσεις, ὅτι δὲν παρέχουν τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς στοιχεῖα αἱ δύο αὗται πηγαὶ τῆς παρούσης ἐρεύνης.

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν διασωθῇ, ὡς ἐλέχθη, ὀλόκληρα τὰ Ἑξαπλᾶ, δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα δι' ἀπάσας τὰς ἐρευνημένας ἐνταῦθα λέξεις. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἄλλως τε θὰ ἀναφερώμεθα ἐκάστοτε εἰς

7. Τὸ ἔργον τοῦτο συνεγράφη, πιθανώτατα, κατὰ τὰ ἔτη 93-94 μ.Χ.

8. Ὁ Λουκιανὸς ἐξεπύνησε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι' μ.Χ. αἰῶνος μίαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ σπουδαίαν ἀναθεώρησιν τοῦ κειμένου τῶν Ο', ἐπὶ τῇ βῆσει ὅμως καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ. Διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀποδόσεις βιβλικῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἐρευνοῦμεν ἐνταῦθα, ἀνεπρέξαμεν εἰς τὰ Ἑξαπλᾶ τοῦ Ὠριγένους, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς κριτικὰς ἐκδόσεις τῆς Π. Διαθήκης (μασωριτικοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ ἑλληνικοῦ τῶν Ο'), καὶ εἰς τὴν Concordance τῶν Ο'.

9. Βλ. καὶ Π. Μ π ρ α τ σ ι ὡ τ ο υ, μν. ἔργ., σελ. 570, ὑποσημ. 1.

ἐκεῖνον ἢ εἰς ἐκείνους μόνον ἐκ τῶν τριῶν μεταφραστάς, οἱ ὅποιοι ἀναφέρουν τὴν ἐξεταζομένην λέξιν. Εἰς ὅσα χωρία δὲν σημειοῦται τι ἐν τοῖς Ἑξαπλοῖς, δὲν θὰ ἀναφερώμεθα καὶ ἡμεῖς. Οὕτω τὰ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης ἐξαγόμενα πορίσματα δὲν καθίσταται δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ ἀπόλυτα. Θὰ καταλήγη δὲ μόνος τοῦ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰ σχετικὰ συμπεράσματα. Εὐνόητον ὡσαύτως εἶναι, ὅτι, ἐκ τοῦ ἐρευνημένου κειμένου τῆς Π. Διαθήκης, δὲν θὰ ἀπασχολήσουν ἡμᾶς τὰ δέκα δευτεροκανονικὰ αὐτῆς βιβλία, δεδομένου ὅτι ταῦτα δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὸν κανόνα τῆς ἑβραϊκῆς Βίβλου. Ἄλλως τε δὲν περιέχουν σχετικὸν ὑλικόν, ἀφοῦ δὲν ἔχουν διασωθῆ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, πλὴν, βεβαίως, τοῦ βιβλίου τῆς Σοφίας Σειράχ, καὶ τούτου οὐχὶ ὀλοκλήρου.

Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἐπὶ μεμονωμένων λέξεων λεπτολόγος αὕτη ἐρευνα δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐξαγωγήν καὶ εὐρυτέρου ἐνδιαφέροντος ἐπιστημονικῶν πορισμάτων, ἀφορώντων εἰς τὰς σπουδαίας μεταφράσεις τοῦ Ἀκύλα, τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ τοῦ Συμμάχου, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς διάφορα θέματα, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν καθόλου ἐρμηνείαν τῆς Π. Διαθήκης.

Τὸ πόνημα τοῦτο ἀφιεροῦμεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετίας ἀπὸ τῆς, διὰ λόγους ἐθνικούς, ιδρύσεώς της, μὲ τὴν εὐχὴν ὅπως μὴ παύσῃ ἀγρυπνοῦσα ὑπὲρ τῆς πατρίου πίστεως καὶ τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων, ἐν τῷ εὐαισθητῷ χώρῳ τῆς πολλαπλῶς καὶ εὐκλεῶς ἀγωνιζομένης φιλιτῆτος Βορείου Ἑλλάδος, καταυγάζουσα ἅμα αὐτὴν πνευματικῶς, ὡς λαμπρός, τηλαυγὴς φάρος.

Π. Ν. Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Αἱ παραπομπαὶ εἰς τὴν Π. Διαθήκην γίνονται κατὰ τὸ κείμενον τῶν Ο'. Εἰς ὅσας ὅμως περιπτώσεις ὑπάρχουν διαφοραὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μασωριτικοῦ ἑβραϊκοῦ, τίθενται ἐντὸς παρενθέσεως καὶ αἱ κατὰ τὸ τελευταῖον παραπομπαί.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Α	Ἀλεξανδρινὸς κῶδιξ.
Α' Βασ.	Α' Βασιλειῶν.
Ἀββ.	Ἀββακούμ.
Α' Παρ.	Α' Παραλειπομένων.
Ἀριθμ.	Ἀριθμοί.
Α' Σαμ.	Α' Σαμουήλ.
Ἄσμ.	Ἄσμα. Ἄσμάτων.
ΑΤΔ	Das Alte Testament Deutsch.
Β	Βατικανὸς κῶδιξ.
Β' Βασ.	Β' Βασιλειῶν.
ΒΚ	Biblischer Kommentar.
Β' Παρ.	Β' Παραλειπομένων.
Β' Σαμ.	Β' Σαμουήλ.
Γ' Βασ.	Γ' Βασιλειῶν.
Γέν.	Γένεσις.
Δ' Βασ.	Δ' Βασιλειῶν.
Δαν.	Δανιήλ.
Δευτ.	Δευτερονόμιον.
ΕΒ	Echter Bibel.
ΕΕΘΣΠΑ	Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
ΕΕΘΣΠΘ	Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
Ἐκκλ.	Ἐκκλησιαστικῆς.
Ἐξ.	Ἐξοδος.
ΕΠΔ	Ἐρμηνεῖα Παλαιᾶς Διαθήκης.
ΗΑΤ	Handbuch zum Alten Testament.
Ἡσ.	Ἡσαΐας.
HSAT	Die Heilige Schrift des Alten Testament(e)s.
ICC	The International Critical Commentary.
Ἰεζ.	Ἰεζεκιήλ.
Ἰερ.	Ἰερεμίας.
Ἰησ. Ν.	Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

Κριτ.	Κριταί.
Λευιτ.	Λευιτικόν.
LXX	Septuaginta (βλ. Ο').
Μαλ.	Μαλαχίας.
μασ.	μασσωριτικὸν ἑβραϊκὸν κείμενον.
Μιχ.	Μιχαίας.
NEB	Die Neue Echter Bibel.
Νεεμ.	Νεεμίας.
Ο'	Μετάφρασις τῶν Ἑβδομήκοντα.
Παρ.	Παροιμίαι.
PG	Patrologiae cursus completus, series Graeca.
Ψαλμ.	Ψαλμοί.
Q	Μαρχαλιανὸς κῶδιξ.
RHPPhR	Revue d' Histoire et de Philosophie Religieuses.
Σ	Σιναϊτικὸς κῶδιξ.
VT	Vetus Testamentum.
Ζαχ.	Ζαχαρίας.

ΕΡΕΥΝΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ἄβρηχ

Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἐκ τῶν ἀπαξ λεγομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἀπαντῶσα ἐν Γέν. 41,43, καὶ εἶναι δυσεξακριβώτου προελεύσεως. Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ אַבְרָחָם ('abrekh) ἔχει ἀπασχολήσει σοβαρῶς τοὺς ἐρμηνευτάς, κυρίως διότι δὲν εἶναι σαφὲς τί ἀκριβῶς σημαίνει. Πιθανῶς εἶναι αἰγυπτιακὴ λέξις, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ ἔχη καὶ ἑβραϊκὴν τὴν προέλευσιν, ἐνῶ θὰ πρέπει νὰ θεωρητῆται ἐλάχιστα πιθανὴ ἢ συσχετίσις καὶ παραβολὴ τῆς πρὸς τὴν βαβυλωνιακὴν abarakku¹. Βέβαιοι εἶναι, πάντως, ὅτι μέχρι τοῦδε δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ μία ἀκριβῆς γλωσσικὴ διασάφισις αὐτῆς². Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἐπιφώνησις καὶ δὴ κραυγὴ, χρησιμοποιηθεῖσα ὡς παράγγελμα διὰ γονυκλισίαν καὶ πρὸς προσκύνησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου ἀναδειχθέντος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς χώρας ἐκείνης Ἐβραίου Ἰωσήφ³, καθ' ἃ ἀναφέρεται ἐν τῇ γνωστῇ βιβλικῇ διηγήσει⁴. Ὑπὸ τῶν Ο' φαίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιοι, ὅτι ἀποδίδεται διὰ τῆς λέξεως «κῆρυξ». Ὁ Ἀκύλας τὴν ἀποδίδει διὰ τοῦ «γονατίζειν», ἐκλαβών, προφανῶς, αὐτὴν ὡς προερχομένην ἐκ τοῦ ῥήματος אַבְרָחָם (barakh), τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ἱφείλ διάθεσιν, ὡς ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ῥῆμα, σημαίνει «βάλλω τινὰ» (ἐν Γέν. 24,11 τὴν κάμηλον) «νὰ καθήσῃ εἰς τὰ γόνατα». Ὁ δὲ Σύμμαχος, εὐρεθείς πρὸ σχετικῆς δυσχερείας, ἀφῆκε τὴν δυσνόητον λέξιν ἀμετάφραστον, ἀποδώσας ταύτην διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀ β ρ ή χ. Καὶ δικαιολογεῖται ἐν πολλοῖς ἢ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μεταφραστικὴ ἀδυναμία του, μετὰ τὰ ὅσα περὶ τῆς προελεύσεως τῆς ἐν λόγῳ λέξεως ἐλέχθησαν.

Ἄγανῶθ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις אַגְגָּנוֹת ('agganoth), καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν אַגְגָּן ('aggan), ἀπαντᾷ τρεῖς φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἐξ.

1. Βλ. G. v. R a d, Das erste Buch Mose, σελ. 330.

2. Βλ. C. Westermann, Genesis, σελ. 99.

3. Βλ. καὶ L. Koehler - W. Baumgartner, Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament, σελ. 9, ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Πρβλ. ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ Ἱ. Φούντα, Γένεσις, σελ. 520.

4. Βλ. Γέν. 41,37-46.

24,6. Ἄσμ. 7,3 καὶ Ἡσ. 22,24, σημαίνουσα τὸν κρατῆρα, τὸν κάλυκα, τὸ ποτήριον, τὴν λεκάνην. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται εἰς τὰ ὡς ἄνω δύο πρῶτα χωρία («κρατῆρ»), ἐνῶ εἰς τὸ τρίτον δὲν ἀποδίδεται. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον παρέμεινε καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος ἀμετάφραστος, προφανῶς λόγῳ ἀγνοίας ἐκ μέρους τοῦ τῆς σημασίας τῆς, καὶ μετεγγραφή διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἁ γ α ν ὡ θ. Οὕτως ἀκριβῶς ἀπεδόθη ἡ λέξις καὶ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, διὰ παρόμοιον, ἴσως, λόγον. Σημειωτέον ὅτι ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα μεταφράζεται ἐν Ἐξ. 24,6 «προθύμασιν». Ἄλλ' ἡ λέξις αὕτη οὐδεμίαν ἐννοιολογικὴν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἀντίστοιχον ἐβραϊκὴν τῆς ἁ γ α ν ὡ θ.

Ἄγουρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **אָגוּר** ('agour) ἀπαντᾷ δις μόνον ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἡσ. 38,14 καὶ Ἱερ. 8,7 καὶ δηλοῖ ἐν εἶδος πτηνοῦ, ἀγνωστον ποίου ἀκριβῶς. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται ἐν Ἡσ. 38,14 μᾶλλον «χελιδῶν» καὶ ἐν Ἱερ. 8,7 «στρουθιον». Ὁ Ἀκύλας δὲν μεταφράζει, ἀλλ' ἀπλῶς μεταγράφει τὴν οικείαν λέξιν εἰς ἀμφοτέρα τὰ προαναφερθέντα χωρία διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἁ γ ο ὄ ρ, ἀγνοῶν, προφανῶς, τὸ εἶδος τοῦ ἐν λόγῳ πτηνοῦ καὶ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν του. Παρόμοιον τι δύναται τις νὰ πιστεύῃ καὶ περὶ τοῦ Θεοδοτίωνος, μεταγράφαντος τὴν λέξιν ἐν Ἡσ. 38,14 διὰ τοῦ ἁ γ ο ὄ ρ ἐπίσης, ὡς καὶ περὶ τοῦ Συμμάχου, ὅστις ἐν Ἱερ. 8,7 μετέγραψεν αὐτὴν ὡσαύτως διὰ τοῦ ἁ γ ο ὄ ρ, ἐνῶ ἐν Ἡσ. 38,14 τὴν μετέφρασεν «ἐγκλεισμένη», πιθανῶς ἐκ τοῦ **סָגַר** (sagar), τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἐννοίαν τοῦ ἐγκλείειν. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι αὕτη, ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ, θεωρεῖται μετρικῶς πλεονάζουσα καὶ δημιουργοῦσα οὕτως ἀνώμαλιαν τινὰ εἰς τὸ κείμενον⁵.

Ἄδαδ

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως **הֶדָד** (hedad) ἐν Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14, ὑπὸ τοῦ Συμμάχου.

Βλ. ἡ δ ἄ δ.

Ἄδαμᾶ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **אָדָמָה** ('adama) ἀπαντᾷ συχνότατα ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ὑπὲρ τὰς διακοσίας εἴκοσι φορές ὑπὸ πολλὰς ἐννοίας, ὡς τῆς πατρίδος, τοῦ ἀγροῦ, τοῦ χώματος κλπ, κυρίως δὲ τῆς γῆς.

5. Βλ. H. Wildberger, Jesaja, σελ. 1443.

καὶ τῆς χώρας. Οἱ Ο' ἀποδίδουν ταύτην διὰ τῶν «γαῖα», «γῆ», «χθών», «χῶμα», «χώρα» κ.ἄ. Ὁ Ἀκύλας, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Θεοδοτίων, ἐν Ἰεζ. 20,38 δὲν μεταφράζουν τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὴν μεταγράφουν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄ δ α μ ἄ. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ Ἀκύλας μεταφράζει πολλάκις ταύτην, διὰ τοῦ «χθών» κυρίως. Καὶ ὁ Θεοδοτίων τὴν μεταφράζει πλειστάκις διὰ τοῦ «γαῖα», «γῆ», «πυρρά», ἐνῶ ἐνιαχοῦ τὴν μεταγράφει διὰ τοῦ ἄ δ α μ ἄ. Ὁ Σύμμαχος μεταφράζει τὴν λέξιν διὰ τῶν «γαῖα», «γῆ», «πυρρά», «χθών», «χώρα», ἀλλ' εἰς ἐν χωρίον (Γέν. 2,7), κατὰ τινὰ ἐτέραν γραφὴν, φαίνεται ὅτι τὴν ἀποδίδει καὶ διὰ τοῦ ἄ δ α μ ἄ. Πρέπει δὲ νὰ λεχθῆ, ὅτι καὶ οἱ Ο' ἐν Ἡσ. 15,9 μετέγραψαν τὴν λέξιν διὰ τοῦ ἄ δ α μ ἄ ἐπίσης. Τοῦτο δύναται νὰ σημαίνει, ὅτι δικαιολογοῦνται οἱ μεταφρασταὶ διὰ τὴν μεταγραφὴν τῆς λέξεως, ὀφειλομένην εἰς τινὰ ἰδιομορφίαν αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σημασίαν τῆς καὶ τὴν ἀπόδοσίν τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

Ἄζαρά

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις אַזָּרָא ('azara), ἀπαντῶσα ὀκτώφορᾶς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, εἶναι δυσχερῆς. Ἐν Β' Παρ. 4,9 (δὶς) καὶ 6,13 χρησιμοποιεῖται πρὸς δῆλωσιν προαυλίου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ναοῦ, ἐνῶ ἐν Ἰεζ. 43,14 (δὶς)· 17·20 καὶ 45,19 δηλοῖ ὑψωμένον μέρος τοῦ θυσιαστηρίου. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται ἐν μὲν τῷ Β' Παραλειπομένων «αὐλή», ἐν δὲ τῷ Ἰεζεκιήλ «ἱερόν» καὶ «ἰλαστήριον». Ὁ Θεοδοτίων τὴν ἀφῆκεν ἀμετάφραστον ἐν Ἰεζ. 43,14 καὶ 45,19, ἀποδώσας διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄ ζ α ρ ἄ, ἴσως λόγῳ ἀδυναμίας του νὰ διακριβῶσιν τὴν σημασίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖται αὐτόθι. Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις αὕτη μεταφράζεται ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀκύλα «κρηπίδωμα», ἐν Ἰεζ. 43,14, ὑπὸ δὲ τοῦ Συμμάχου «περιδρομή», τόσον ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὅσον καὶ ἐν Ἰεζ. 45,19. Προφανῶς οἱ δύο οὗτοι μεταφρασταὶ δὲν ἐχρειάσθη νὰ καταφύγουν εἰς μεταγραφὴν τῆς λέξεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ ἐπιτυχίας τῆς ἐν προκειμένῳ μεταφράσεώς των.

Ἄμιρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις אֲמִיר ('amir) ἀπαντᾷ δὶς μόνον ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἡσ. 17,6·9, δηλοῦσα τὸ δένδρον ἢ καὶ τὸν κλάδον δένδρου. Οἱ Ο' μετέφρασαν αὐτὴν ἐν 17,6 «μετέωρος», ἴσως. Ἐν 17,9 δὲ τὴν ἐξέλαβον, φαίνεται, ὡς ἐθνικὸν ὄνομα καὶ τὴν ἀπέδωσαν διὰ τοῦ «Ἀμορραῖον», ὡς ἐὰν ἦτο γεγραμμένη ἑβραϊκῶς אֲמִיר ('emori). Ὁ Σύμμαχος, ἐπηρεασθεὶς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ ὑπὸ τῶν Ο', ἀφῆκε τὴν λέξιν ἀμετάφραστον καὶ μετέγραψεν αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄ μ ἰ ρ. Ἀνάλογον δυσκολίαν συνήντησαν αὐτόθι καὶ οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μετέγραψαν διὰ τῆς παρομοίας λέξεως ἔ μ ἰ ρ (βλ. λ.).

Ἄμων

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **חַמּוֹן** (hamon) ἀπαντᾷ ὑπὲρ τὰς ὀγδοήκοντα φορὰς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὑπὸ ποικιλίας ἐννοίας, ὡς τοῦ θορύβου, τῆς ταραχῆς, τῆς ἐξερθεύσεως, τῆς ὀχλαγωγίας, τῆς φοβερᾶς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄχλου, τοῦ πλήθους, τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν, τοῦ στρατεύματος κλπ. Ἐπὶ τῶν Ο' ἀποδίδεται διὰ πολλῶν ἐπίσης λέξεων, ὡς «βοή», «δύναμις», «ἤχος», «ἠχώ», «θόρυβος», «ὄχλος», «πλήθος», «πλοῦτος», «πολύς», «φωνή», ἐν Ἡσ. 33,3 δὲ διὰ τοῦ «φόβος». Ἡ μεταφραστικὴ δυσχέρεια ἡ ὁποία παρουσιάζεται, πιθανώτατα, ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ἴσως δὲ καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἐννοιῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ ἡ δυσνόητος λέξις, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ Σύμμαχος νὰ ἀποδώσῃ ταύτην εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὴν μεταγράψῃ διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἁ μ ὡ ν. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὁ Ἀκύλας ἀπέδωκε ταύτην διὰ τοῦ «ἔχλος», ὁ δὲ Θεοδοτίων διὰ τοῦ «πλήθος». Σημειωτέον ὅτι ὁ Σύμμαχος μεταφράζει πάντοτε τὴν ἐν λόγῳ λέξιν, εἰς ὅσα τὰ διασωθέντα τοῦλάχιστον χωρία, κυρίως διὰ τοῦ «πλήθος», ὡς περίπου καὶ οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων. Ἄρα ἡ εἰς ἐν μόνον χωρίον μεταγραφή τῆς πρέπει νὰ ὀφείλεται εἰς ἰδιάζοντά τινα λόγον, σχετικὸν πρὸς τὰ ὅσα ἄνωτέρω ἐξετέθησαν.

Ἄπεδνῶ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **אֲפַדְנָה** ('appadno), ἐκ τοῦ **אֲפַדְנָה** ('appeden), ἀπαντᾷ μόνον ἐν Δαν. 11,45 καὶ δὴ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος, ἐνῶ εἰς τὸ κείμενον τῶν Ο' δὲν ὑπάρχει. Πρόκειται μᾶλλον περὶ παλαιοπερσικῆς λέξεως, χρησιμοποιουμένης πρὸς δήλωσιν βασιλικῶν ἀνακτόρων ἢ βασιλικοῦ στρατοπέδου καὶ καταυλισμοῦ⁶. Λόγῳ, ἴσως, τῆς τοιαύτης προελεύσεώς τῆς δὲν ἦτο οἰκεία εἰς τὸν Ἀκύλαν, ὁ ὁποῖος δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὴν ἀφήκεν ἀμετάφραστον, μεταγράφας αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἁ π ε δ ν ῶ. Καὶ πιθανὸν διὰ παρόμοιον λόγον παρελείφθη ὀλοσχερῶς ἐκ τοῦ κειμένου τῶν Ο'. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος ἀποδίδεται διὰ τοῦ ἑ φ α δ α ν ῶ (βλ. λ.), κατὰ τοὺς κώδικας BQ, καὶ φ α ν δ α ν ῶ (βλ. λ.), κατὰ τὸν κώδικα A, καὶ κατ' ἄλλους ἄλλως. Σημειωτέον ὅτι ὑπὸ τοῦ Συμμάχου μεταφράζεται διὰ τοῦ «ἵπποστάσιον».

6. Βλ. Β. Βέλλα, Δανιήλ, σελ. 169.

7. Βλ. Π. Σιμωνᾶ, μν. ἔργ., σελ. 68 (ἐν λ. ἑ φ α δ α ν ῶ).

Ἄρμονα

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **הַרְמוֹנָה** (harmonia) εἶναι ἐκ τῶν ἀπαξ λεγομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἀπαντῶσα ἐν Ἀμώς 4,3, καὶ δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὴ ἢ σημασία της. Πιθανὸν νὰ σημαίνῃ ἀνάκτορον ἢ νὰ δηλοῖ τοπωνύμιον. Ὑπὸ τινῶν ἐρμηνευτῶν πιστεύεται ὅτι ἐννοεῖται ἐν προκειμένῳ τὸ ὄρος Ἑρμών⁸. Ἀλλὰ δὲν εἶναι σαφές τὸ κείμενον ἐνταῦθα⁹. Οἱ Ὁ' ἀποδίδουσι τὴν λέξιν ταύτην διὰ τῆς φράσεως «εἰς τὸ ὄρος τὸ Ρεμμάν» (**הַרְמוֹנָה** -haharmona). Ἐνταῦθα ὑπάρχει διττογραφία. Διευπλώθησαν δὲ πολλὰ ὑποθέσεις ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς λέξεως αὐτῆς¹⁰. Ἐξ ἄλλου τὸ «Ρεμμάν» ἔχει διασωθῆ καὶ ὑπ' ἄλλους τύπους εἰς τὰ διάφορα χειρόγραφα τῶν Ὁ' («Ἑρμωνά», «Ἄρμανά», «Ρομμάν» κ.ἄ.). Ὁ Ἀκύλας εἶναι πιθανὸν νὰ ἐθεώρησε καὶ αὐτὸς τὴν ἐν λόγῳ λέξιν ὡς τοπωνύμιον καὶ διὰ τοῦτο τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω Ἀ ρ μ ο ν ἄ. Ὁ Θεοδοτίων τὴν μετέφρασεν «ὑψηλὸν ὄρος», ὡς περὶ πού καὶ οἱ Ὁ', ἐνῶ ὁ Σύμμαχος τὴν ἀπέδωκε διὰ τοῦ «Ἀρμενία». Τοῦτο βεβαίως καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου γράφων: «Ὁ Σύμμαχος τὸ Ἀ ρ μ α ν ἄ Ἀρμενίαν ἠρμήνευσεν· ὁ δὲ Θεοδοτίων ὑψηλὸν ὄρος»¹¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας γράφει σχετικῶς: «Ἀρμανά γὰρ τὸ Ἀρμενίων ὄρος καλεῖ, ὅπερ ὑπὸ τὴν Ἀσσυρίων ὄν ἐτύγγανε τότε βασιλείαν»¹². Παρομοίως δὲ καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας παρατηρεῖ: «Ἔστι δὲ τῆς Ἀρμενίας, ἐν ἐσχάταις ἐκβολαῖς τῶν Περσῶν κείμενον γῆς, ἀγχιτέρμονες γάρ, ὄμοροί τε εἰσὶν ἀλλήλαις αἱ χῶραι»¹³. Δέον νὰ λεχθῆ ὅτι ἐν τῇ Concordance τῶν Ὁ' τῶν Hatch-Redpath σημειοῦται ὅτι τὸ προαναφερθὲν «Ρεμμάν» ἀπαντᾷ ἐν Ὡσηὲ 4,3¹⁴. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἐσφαλμένον. Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ ἀναμφισβητήτως ἐν Ἀμώς 4,3¹⁵.

Ἄρμωνειμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **אֲרֻמוֹנִים** (armonim) ἀπαντᾷ μόνον ἐν Ἰεζ. 31,8, εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν Γέν. 30,37, εἰς τὸν

8. Βλ. Β. Βέλλα, Ἀμώς, σελ. 53, F. Nötscher, Zwölfprophetenbuch oder Kleine Propheten, σελ. 60.

9. Βλ. καὶ T. H. Robinson - F. Horst, Die Zwölf Kleinen Propheten, σελ. 85. Πρβλ. καὶ H. Guther, Das Zwölfprophetenbuch, σελ. 36 κ.ἄ.

10. Βλ. H. W. Wolff, Dodekapropheten, σελ. 242.

11. Βλ. J.-P. Migne, PG, τόμ. 81, στήλ. 1684.

12. Βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 66, στήλ. 265-266.

13. Βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 71, στήλ. 476.

14. Βλ. E. Hatch - H. A. Redpath, A Concordance to the Septuagint and the other Greek versions of the Old Testament, III (Supplement), στήλ. 129γ (ἐν λ. Ρεμμάν).

15. Βλ. F. Field, Origenis Hexaplorum, II, σελ. 972.

ἐνικόν, πρὸς δῆλωσιν τοῦ γνωστοῦ καὶ εἰς τὴν χώραν μας δένδρου πλάτανος. Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται ἐν Ἱεζ. 31,8 διὰ τοῦ «ἐλάται», ἐν Γέν. 30,37 δὲ διὰ τοῦ «πλάτανος». Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ὁ Ἀκύλας, ἀγνοῶν ἴσως τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἐν λόγῳ δένδρου, ἀφῆκε τὴν λέξιν ἀμετάφραστον, μεταγράφας αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄ ρ μ ω ν ε ἶ μ, ἐνῶ ὁ Θεοδοτίων τὴν μετέφρασε «πλάτανος». Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Συμμάχου ἀποδόσεως τῆς λέξεως δὲν εἶναι τι γνωστόν.

Ἄρς

Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ παρὰ τῶ Θεοδοτίωνι ἐν Ἱσ. 17,9. Ἀντίστοιχον αὐτῆς εἰς τὸ μασωριτικὸν ἑβραϊκὸν κείμενον εἶναι μᾶλλον τὸ שְׂרֵה (horeš), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ δύο εἰσέτι φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Β' Παρ. 27,4 καὶ Ἱεζ. 31,3 καὶ σημαίνει τὸ δάσος ἢ τὸ φυτόν. Δὲν εἶναι ὅμως σαφές πῶς ἀποδίδεται ἐν Ἱσ. 17,9 ὑπὸ τῶν Ο', οἱ ὁποῖοι φαίνεται ὅτι δὲν κατενόησαν ἐναυθὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐν Β' Παρ. 27,4 τὴν μεταφράζουν «δρυμός», ἐνῶ ἐν Ἱεζ. 31,3 «πυκνός» (κῶδιξ Α). Ἐν Ἱσ. 17,9 ἀποδίδεται ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀκύλα διὰ τοῦ «ἔστρακον», ταῦτισθεισα, προφανῶς, πρὸς τὸ שְׂרֵה (heres), ὑπὸ δὲ τοῦ Συμμάχου διὰ τοῦ «δρυμός». Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος μεταγραφή τῆς λέξεως διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄ ρ ς ἐν Ἱσ. 17,9 δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἦτο σαφὴς εἰς αὐτὸν ἡ ἔννοιά της, λόγῳ καὶ τῆς ἀσφαλείας, τὴν ὁποίαν ὀλόκληρος ὁ στίχος οὗτος παρουσιάζει. Τοιοῦτοτρόπως δικαιολογεῖται ἐν μέρει ἡ μεταγραφή τῆς λέξεως ταύτης.

Ἄρσειθ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις הַרְסִיִּת (harsith) εἶναι ἐκ τῶν ἄπαξ λεγομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἀπαντῶσα ἐν Ἱερ. 19,2. Γράφεται הַרְסִיִּת (harsouth) (kethib-«γεγραμμένον»), ἀλλ' ἀναγιγνώσκεται הַרְסִיִּת (harsith) (qere-«ἀναγνωστέον»), καὶ χρησιμοποιεῖται πρὸς δῆλωσιν τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ «πύλης τῶν Θραυσμάτων» (πηλίνων σκευῶν), ἄλλοθεν ἀγνώστου, καὶ ὀνομασθείσης οὕτω λόγῳ, ἴσως, τῶν παρ' αὐτῇ ὑπαρχόντων κεραμεικῶν συντριμμάτων. Κατὰ τινὰς ἐρμηνευτὰς πρόκειται περὶ τῆς ἄλλως καλουμένης «πύλης τῆς Κοπρίας», διὰ τῆς ὁποίας ἐξήγοντο τὰ ἀπορρίμματα τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λόγος ἐν Νεεμ. 2,13. 3,13 ἐξ. 12,31¹⁶. Ὑπὸ τῶν Ο' ἡ ἐν λόγῳ λέξις μεταγράφεται διὰ τοῦ «Χαρσ(ε)ίθ», κατὰ τὸν κώδικα Α

16. Βλ. F. N ö t s c h e r, Jeremias, σελ. 68. Πρβλ. καὶ A. W e i s e r, Das Buch des Propheten Jeremias, I, Kap. 1-25,13, σελ. 167 ἐξ. καὶ J. B e c k e r, Esra /Nehemia, σελ. 66.

καὶ τὴν Σήξτειον ἔκδοσιν, ἐνῶ κατὰ τοὺς κώδικας ΒΣ διὰ τοῦ «Θαρσεῖς»¹⁷, ἐκληφθεῖσα μᾶλλον ὡς τοπωνύμιον. Οὕτω, προφανῶς, ἐξελήφθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα, τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ τοῦ Συμμάχου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν μετεφράσθη ἀλλ' ἀπλῶς μετεγράφη ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀ ρ σ ε ἰ θ. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν Concordance τῶν Ο' τῶν Hatch-Redpath ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξις ἀ ρ σ ε ἰ θ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ἀκύλα καὶ τοῦ Συμμάχου¹⁸. Εἰς τὰ Ἐξαπλᾶ τοῦ Ὠριγένους ὅμως ἀναφέρεται, ὅτι ἡ ἴδια αὕτη γραφὴ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος¹⁹.

Ἄσιβᾶ

Ἡ λέξις αὕτη εἶναι λίαν δυσχερής, διότι καὶ ἡ σημασία τῆς ἐν Ἱερ. 51 (μασ. 44), 19 ἀπαντώσης ἀντιστοίχου αὐτῆς ἑβραϊκῆς λέξεως **אֲצִיבָּא** ('atsiba) δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὴ. Ὡς ρῆμα **אֲצִיב** ('atsab) τῆς Ἱφειλ διαθέσεως, ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ λατρεύειν. Καὶ δέον εἰς τὸ ἐνταῦθα χωρίον νὰ μεταφρασθῇ «διὰ νὰ λατρευώμεν αὐτήν» (τὴν θεότητα). Οἱ Ο', ἀγνοοῦντες, ἴσως, τὴν ἐν λόγῳ λέξιν, ἢ μὴ εὐρόντες αὐτὴν εἰς τὸ πρὸ αὐτῶν ἑβραϊκὸν κείμενον, δὲν τὴν ἀπέδωσαν. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ Σύμμαχος ἐπίσης συνήνητησε δυσχέρειαν εἰς τὴν ἀπόδοσίν της. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι φέρεται ὅτι τὴν ἀπέδωσέ, πιθανώτατα, ὡς τοπωνύμιον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὴν μετέφρασεν. Εἶναι, πράγματι, ἄξιον προσοχῆς, ὅτι κατὰ τὴν Concordance τῶν Ο' τῶν Hatch-Redpath, ὁ Σύμμαχος ἀπέδωκε τὴν ἐπίμαχον λέξιν διὰ τοῦ Σοββᾶ²⁰, ἐνῶ κατὰ τὰ Ἐξαπλᾶ τοῦ Ὠριγένους τὴν μετέφρασε «γλυπτός»²¹. Παρόμοιόν τι λεκτέον προκειμένου καὶ περὶ τοῦ Ἀκύλα, ὅστις κατὰ τὴν ἰδίαν Concordance ἀφῆκε τὴν λέξιν ἀμετάφραστον, μεταγράψας αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀ σ ι β ᾶ²², ἐνῶ κατὰ τὰ Ἐξαπλᾶ τὴν μετέφρασε «κάκωσις»²³. Ταῦτα ἀποτελοῦν ἐνδειξιν ὅτι οἱ μεταφρασταὶ συνήνητησαν δυσχέρειαν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς λέξεως, ἢ ὅποια καὶ δυσνόητος εἶναι καὶ εὐρίσκεται εἰς κείμενον ἐπίσης δυσκατάληπτον.

17. Βλ. καὶ Π. Σιμουτᾶ, μν. ἔργ., σελ. 74-75 καὶ 145-146 (ἐν λ. Θαρσεῖς καὶ Χαρσ[ε]ίθ, ἀντιστοίχως).

18. Βλ. E. Hatch - H. A. Redpath, μν. ἔργ., I, στήλ. 160β (ἐν λ. ἀρσειθ).

19. Βλ. F. Field, μν. ἔργ., II, σελ. 621.

20. Βλ. E. Hatch - H. A. Redpath, μν. ἔργ., III, στήλ. 145γ (ἐν λ. Σοββᾶ).

21. Βλ. F. Field, μν. ἔργ., II, σελ. 703.

22. Βλ. E. Hatch - H. A. Redpath, μν. ἔργ., I, στήλ. 172γ (ἐν λ. ἀσιβᾶ).

23. Βλ. F. Field, ἐνθ' ἄνωτέρω.

Ἄφεκ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **תִּפְּחַ** (porhek), ἀπαντῶσα τετράκις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἑξ. 28,18. 36,18 (μασ. 39,11). Ἱεζ. 27,16 καὶ 28,13, χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν πολυτίμου τινὸς λίθου, ἴσως τοῦ ἀνθρακός. Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται ἐν Ἱεζ. 27,16 διὰ τοῦ «στακτή», ἀλλ' εἷς τινα χειρόγραφα αὐτῶν μεταγράφεται διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἀ φ έ κ. Ἐν Ἑξ. 28,18. 36,18 (μασ. 39,11), ἴσως δὲ καὶ ἐν Ἱεζ. 28,13 μεταφράζεται «ἀνθραξ». Ὁ Θεοδοτίων ἠγνώνει, προφανῶς, τὴν ἐν Ἱεζ. 27,16 ἀκριβῶς ἀντίστοιχον λέξιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐνδεχομένως δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν ἐβραϊκὴν σημασίαν της καί, ἐπηρεασθεὶς ἴσως, καὶ ὑπὸ τινων χειρογράφων τῶν Ο', τὴν μετέγραψεν ἐπίσης διὰ τοῦ ἀ φ έ κ. Εἰς τὰ ἄλλα τρία χωρία δὲν εἶναι γνωστὸν πῶς ἀπεδόθη ἢ ἰδίᾳ λέξις ὑπ' αὐτοῦ. Ἑξ ἄλλου ἐν Ἱεζ. 27,16 ὁ Ἀκύλας μετέφρασε «πολύμιτα» καὶ ὁ Σύμμαχος «συναλλαγὴν». Διὰ τὰ ἄλλα χωρία οὐδὲν εἶναι γνωστὸν σχετικῶς.

Βααλειμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **בְּעָלִים** (be'alim) εἶναι πληθυντικός τοῦ ὀνόματος **בַּעַל** (ba'al), ἐθνικῆς θεότητος ἀρχαίων μεσανατολικῶν, κυρίως, λαῶν, λατρευθείσης πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ δηλοῦσης τὸν κύριον, τὸν κυρίαρχον. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀπαντᾷ δέκα ὀκτῶ φοράς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν Ο' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ «βααλ(ε)ίμ» καὶ ἐν Β' Παρ. 17,3. 28,2. Ἱερ. 9,14(13) διὰ τοῦ «εἶδωλα». Οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος ἐν Ἱερ. 9,14(13) τὴν μεταγράφουν διὰ τοῦ β α α λ (ε) ἰ μ, ἐπηρεασθέντες, ἴσως, καὶ ὑπὸ τῶν Ο'. Εἰς τὰ ἄλλα χωρία δὲν εἶναι γνωστὸν πῶς ἀποδίδουν οὗτοι τὴν λέξιν ταύτην.

Βαδδὴν

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **בַּדִּים** (baddim) εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ **בַּד** (bad) εἰς τὸν ἐνικὸν ἀπαντᾷ εἴκοσι τρεῖς φοράς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν λινοῦ ὑφάσματος (ἐκ βύσσου), χρησιμοποιουμένου διὰ τὸ ἱερατικὸν ἄμφιον ἐφῶδ. Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται διὰ τῶν «βύσσινος», «λίνον», «λινούς», «ποδήρης», «στολὴ ἀγία», «βάδ» κ.ά. Ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος μεταγράφεται διὰ τοῦ «β α δ δ (ε) ἰ ν» ἐν Δαν. 10,5 καὶ 12,6·7, καὶ διὰ τοῦ ὡς ἄνω β α δ δ ἦ ν ἐν Ἱεζ. 9,2·11, πιθανώτατα λόγῳ μεταφραστικῆς δυσχερείας. Εἰς τὰ δύο τελευταῖα χωρία καὶ ἐν Δαν. 10,5 ὁ Ἀκύλας μεταφράζει τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος λέξιν «ἐξάίρετα» καὶ ὁ Σύμμαχος «λίνα». Οἱ δύο οὗτοι

μεταφρασταὶ μεταφράζουσι ταύτην καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς Π. Διαθήκης, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τῆς ἰδίας ἑλληνικῆς ἀμφοτέρωθεν. Σημειωτέον ὅτι τὴν ἑβραϊκὴν ταύτην λέξιν, μὲ παρηλλαγμένην τὴν γραφὴν καὶ τὴν σημασίαν τῆς, γνωρίζει καλῶς καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου, ὁ ὁποῖος γράφει ἐν προκειμένῳ· «Βαδδεῖμ δὲ τῆ Ἑλλάδι φωνῆ τὰ βύσσινά σημαίνεται»²⁴.

Βαδδὶμ

Ἐτέρα γραφὴ τοῦ β α δ δ ἦ ν (βλ. λ.).

Βαθῆρ

Βλ. β ι θ ἦ ρ.

Βαθθάρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **בִּתְרָה** (bether), προφανῶς ἐκ τοῦ ρήματος **בָּתַר** (bathar = διασχιζέειν, κατακόπτειν), ἀπαντᾷ ἐν Ἑβρ. 2,17 ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν διασχιζομένων (ὀρέων). Οἱ Ο' τὴν μεταφράζουσι «κοιλώματα». Ὁ Σύμμαχος τὴν μεταγράφει διὰ τοῦ ὡς ἄνω β α θ θ ἄ ρ ἦ, κατὰ τὰ Ἑξαπλᾶ²⁵, διὰ τοῦ β α ι θ ἦ ρ (βλ. λ.), ὁ δὲ Ἀκύλας διὰ τοῦ β ι θ ἦ ρ (βλ. λ.), ἐνῶ ὁ Θεοδοτίων τὴν μεταφράζει «θυμιάματα». Τὸ γεγονός ἐστὶν οἱ δύο πρῶτοι μεταφρασταὶ δὲν μετέφρασαν τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὴν μετέγραψαν, καὶ μάλιστα διαφοροτρόπως, σημαίνει ὅτι συνήνητησαν σχετικὴν δυσχέρειαν.

Βαιθῆρ

Οὕτω μεταγράφεται ὑπὸ τοῦ Συμμάχου, κατὰ τὰ Ἑξαπλᾶ, ἡ ἐν Ἑβρ. 2,17 ἑβραϊκὴ λέξις **בִּתְרָה** (bether) (βλ. β α θ θ ἄ ρ).

Βεθθιείμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **בַּתִּימ** (battim) εἶναι ὁ πληθυντικὸς τοῦ ὀνόματος **בַּיִת** (bajith), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ δύο χιλιάδας φορές σχεδὸν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν κυρίως τῆς οἰκίας, μεταφραζόμενον οὕτω περίπου καὶ ὑπὸ τῶν Ο'. Ἐν Δ' Βασ. 23,7 ὁμοίως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἔνδυμα, τὸν χιτῶνα, ἀποδίδεται δὲ ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ «χεττιεῖν» καὶ (κατὰ τὸν κώδικα Α) διὰ τοῦ «χεττιείμ». Διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων ὁμοίως δὲν

24. Βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 81, στήλ. 1492.

25. Βλ. F. Field, μν. ἐργ., II, σελ. 415.

ἀποδίδουν ἐπιτυχῶς οἱ Ο' τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐβραϊκὴν, πιθανώτατα διότι οὗτοι δὲν εἶχον εἰς τὸ πρὸ αὐτῶν χειρόγραφον τοιαύτην λέξιν²⁶. Ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ μεταφράζεται αὕτη αὐτόθι «στολάς». Ὁ Θεοδοσίω τὴν μεταγράφει διὰ τοῦ ὡς ἄνω β ε θ θ ι ε ι μ, ἐνῶ ὁ Ἀκύλας τὴν μεταφράζει «οἴκους». Πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μορφήν τῆς ἐπιμάχου ἐβραϊκῆς λέξεως, τὴν ὁποίαν οὔτε οἱ Ο' οὔτε ὁ Θεοδοσίω ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσουν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μετέγραψαν.

Βιθήρ

Οὕτω μεταγράφεται ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα ἡ ἐν Ἑσμ. 2,17 ἀπαντῶσα ἐβραϊκὴ λέξις **בֵּתֵר** (bether), ἡ ὁποία ὑπὸ τοῦ Συμμάχου μεταγράφεται διὰ τοῦ β α θ θ ἄ ρ (βλ. λ.). Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὰ Ἑξαπλᾶ, ὁ Ἀκύλας μεταγράφει τὴν λέξιν ταύτην διὰ τοῦ β α θ ἡ ρ²⁷.

Βωριθ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **בֹּרִית** (borith) ἀπαντᾷ μόνον ἐν Ἱερ. 2,22 καὶ Μαλ. 3,2, εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀπορρυπαντικοῦ τινος, ἀλισσίβας, στακτῆς. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται ἐν Ἱερ. 2,22 «πόα» (καὶ κατὰ τὸν κώδικα Β «ποία»), ἐν Μαλ. 3,2 δὲ «ποία». Ὁ Ἀκύλας ἐν Μαλ. 3,2 δὲν μετέφρασεν αὐτήν, ἀλλὰ τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω β ω ρ ι θ, λόγῳ ἀγνοίας, προφανῶς, τῆς σημασίας τῆς. Περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων μεταφραστῶν ἀποδόσεως ταύτης δὲν εἶναι τι γνωστόν.

Γαβειμ

Ἑτέρα μεταγραφή τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως **יֹגֶבִימ** (jogebim) ἐν Ἱερ. 52,16, ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος.

Βλ. ἰ β α γ ε ἰ ν.

Γαζερά

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **גִּזְרָא** (gizra) εἶναι ἐξαιρετικῶς δυσχερῆς, ἔχουσα σχέσιν πρὸς δυσεξακριβῶτον ἀρχιτεκτονικὸν χῶρον. Ἀπαντᾷ εἰς ἑπτὰ χωρία τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰεζεκιήλ καὶ δὴ ἐν 41,12·13·14·15. 42,1·10·13 ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀποκεχωρισμένου τινὸς μέρους τοῦ ἐβραϊκοῦ ναοῦ²⁸. Οἱ Ο'

26. Βλ. Π. Σιωτᾶ, μν. ἔργ., σελ. 147 (ἐν λ. χ ε τ τ ι ε ἰ μ).

27. Βλ. F. Field, ἐνθ' ἀνωτέρω.

28. Πρόκειται περὶ τοῦ νέου καὶ δὴ τοῦ περιλάμπρου ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς

μεταφράζουσαν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος λέξιν πανταχοῦ σχεδὸν «ἀπόλοιπος», ἐν 42,13 δὲ «διάστημα». Οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, μὴ δυναθέντες, λόγῳ τῆς προφανοῦς δυσχερείας τῆς, νὰ τὴν ἀποδώσουν ἐν 42,1 εἰς τὴν ἑλληνικὴν, τὴν μετέγραψαν διὰ τοῦ ὡς ἄνω γ α ζ ε ρ ά. Ὁ Θεοδοτίων δὲ ἐν 41,13 τὴν μετέγραψε πάλιν γ α ζ ε ρ ά, ἐνῶ ὁ Σύμμαχος ἐν 41,14 τὴν ἀπέδωσε διὰ τοῦ «διακοπής».

Γαλιμά

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις גֶּלֹמָה (gelome) προέρχεται ἐκ τοῦ גֶּלֹמָה (gelom), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ μόνον ἐν Ἰεζ. 27,24 καὶ σημαίνει ἔνδυμα, κάλυμμα. Δὲν ὑπάρχει δὲ εἰς τὸ κείμενον τῶν Ο'. Ὁ Θεοδοτίων, λόγῳ δυσχερείας προφανῶς, ἀφῆκεν ἀμετάφραστον τὴν ἄλλοθεν ἄγνωστον λέξιν, ἀποδώσας αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω γ α λ ι μ ά. Τὴν ἀμετάφραστον ταύτην λέξιν γνωρίζει καὶ χρησιμοποιοῖ καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου γράφων: «Τὸ δὲ ἐν Μαχαλίμ καὶ ἐν Γαλιμά... ὁ Ἀκύλας οὕτως ἠρμήνευσεν· ἔγκατασκευοὺς εἰλήμασιν» (κατ' ἄλλην γραφὴν «ἐν κατασκευοὺς εἰλήμασιν»)²⁹. Σημειωτέον ὅτι οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος τὴν μετέφρασαν «εἰλήμασιν» (βλ. σχετικῶς καὶ ἐν λ. μ α χ α λ ι μ).

Γαρείμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις גֶּרֵם (gerem) ἀπαντᾷ εἰς πέντε χωρία τῆς Π. Διαθήκης, εἶναι δὲ λίαν δυσχερής. Ἐν Γέν. 49,14. Ἰωβ 40,18. Παρ. 17,22 καὶ 25,15 σημαίνει τὸ ὄστουν, ἐνῶ ἐν Δ' Βασ. 9,13 ἔχει τὴν ἐννοίαν τῆς κορυφῆς, τῆς ὑψηλοτέρας βαθμίδος. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται γενικῶς «ὄστουν» καὶ «ράχης». Ἐν Γέν. 49,14 δὲν εἶναι σαφές πῶς ἀποδίδεται· ἴσως διὰ τοῦ «ἐπεθύμησεν»³⁰, ἄγνωστον πῶς προελθόντος. Ἐν δὲ Δ' Βασ. 9,13 παρέμεινεν ἀμετάφραστος, μεταγραφεῖσα ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ «γαρέμ». Σημειωτέον ὅτι εἰς τινὰ χειρόγραφα τῶν Ο' ὑπάρχει ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἡ γραφὴ «γαρείμ» καὶ «γάρ ἕνα» («ἐπὶ γὰρ ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν»)³¹. Τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὸ «ἐφ' ἕνα», τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ Σύμμαχος³². Ὁ Ἀκύλας μετέφρασε τὴν δυσνόητον ταύτην λέξιν ἐνταῦθα «ὄστῶδες», ὡς ἐπίσης καὶ ἐν Γέν.

εὐτυχοῦς μελλοντικῆς ἐποχῆς τῆς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἀρχομένης νέας Ἰσραηλιτικῆς θεοκρατίας. Τὸν ναὸν τοῦτον βλέπει ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ ἐν ὁράματι καὶ περιγράφει λεπτομερῶς εἰς τὰ κεφ. 40-43 τοῦ βιβλίου του.

29. Βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 81, στήλ. 1084.

30. Βλ. καὶ F. Field, μν. ἔργ., I, σελ. 71.

31. Βλ. F. Field, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 669.

32. Βλ. F. Field, αὐτόθι.

49,14. Ὁ Θεοδοτίων τὴν μετέγραψεν ἐν Δ' Βασ. 9,13 διὰ τοῦ ὡς ἄνω γ α ρ ε ἰ μ. Καὶ ἐπειδὴ τὸ γ α ρ ε ἰ μ τοῦτο τοῦ Θεοδοτίωνος ὁμοιάζει πρὸς τὸ «γαρέμ» καὶ «γαρεῖμ» τῶν Ο', δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τόσον οἱ Ο' ὅσον καὶ ὁ Θεοδοτίων εὐρέθησαν πρὸ μεταφραστικῆς δυσχερείας, πιθανὸν λόγῳ κακῆς καταστάσεως καὶ τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου, καὶ μετέγραψαν ἀμφοτέρω τὴν λέξιν ταύτην³³. Σημειωτέον ὅτι τὸ δυσκατάληπτον τῆς ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ λέξεως ἐπισημαίνει καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου γράφων: «Τὰ ἐξῆς ἐρμηνεύει τοῦ λόγου τὸ ἀσαφές· ἐπήγαγεν ἐπὶ μίαν τῶν ἀναβαθμίδων»³⁴.

Γεδδεῖμ.

Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ μόνον ἐν Ἡσ. 64,6(5) κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ δὲν ἔχει ἀντίστοιχον ἐβραϊκὴν. Ἔχει ὅμως σχηματισθῆ, πιθανώτατα, ἐκ τῆς ἐβραϊκῆς φράσεως **דִּדְדִּימ דְּגֵד** καὶ δὴ ἐκ τῆς λέξεως **דִּדְדִּימ** ('iddim [ἐκ τῆς **דְּדִּי**— 'ed ἢ **דְּדִּי**— 'idda]) καὶ τῆς τελευταίας συλλαβῆς **דְּגֵד** (ged) τῆς προηγουμένης λέξεως. Ἡ φράσις αὕτη χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ πρὸς δήλωσιν ρυπαροῦ καὶ μεμολυσμένου ἐνδύματος (ἐμμηνοροοῦσης γυναικὸς) καὶ μεταφράζεται ὑπὸ τῶν Ο' «ράκος ἀποκαθημένης». Ὁ Ἀκύλας μεταφράζει ἐν προκειμένῳ «μαρτυριῶν» («ὡς ἱμάτιον μαρτυριῶν»), ὁ δὲ Σύμμαχος «κυήσεως» («ὡς ἱμάτιον κυήσεως»). Ὁ Θεοδοτίων φαίνεται ὅτι ἠγνόει τὴν σημασίαν τῆς ἀπαξ ἐν ὄλῃ τῇ Π. Διαθήκῃ ἀπαντώσης δυσνοήτου φράσεως, καὶ μετέγραψεν αὐτὴν καθ' οἷον τρόπον ἐδείχθη ἀνωτέρω, προελθόντος οὕτω τοῦ ἀκατανοήτου γ ε δ δ ε ἰ μ. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸν Schleusner τὸ ἐπίμαχον τοῦτο γ ε δ δ ε ἰ μ προῆλθεν ἐκ μόνης τῆς ὡς ἄνω ἐβραϊκῆς λέξεως **דִּדְדִּימ**³⁵. Τοῦτο ὅμως θεωροῦμεν λίαν ἀπίθανόν.

Γεθθίτις

Ἡ ἀντίστοιχος ἐβραϊκὴ λέξις **גִּתִּיתִּי** (gittith), ἀπαντῶσα τρεῖς φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ψαλμ. 8,1. 80 (μασ. 81), 1. 83 (μασ. 84), 1, εἶναι δυσχερῆς. Εἶναι γνωστόν, πάντως, ὅτι χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν μουσικοῦ τινος ὄρου ἢ ὄργάνου, προερχομένου ἐκ τῆς χαναανιτικῆς πόλεως Γάθ (Γέθ). Οἱ Ο' τὴν μεταφράζουν «ληνῶν», προφανῶς ἐκ τοῦ **גַּת** (gath), τὸ ὁποῖον δηλοῖ μὲν τὴν ὡς ἄνω πόλιν, ἀλλὰ σημαίνει καὶ ληνός, πατητήρι(ον)

33. Βλ. καὶ Π. Σιμωνᾶ, μν. ἔργ., σελ. 54 (ἐν λ. γ α ρ ε ἰ μ).

34. Βλ. J. - P. Migne, PG, τόμ. 80, στήλ. 768.

35. Βλ. J. F. Schleusner, Novus Thesaurus philologico-criticus, 2, σελ. 7 (ἐν λ. γ ε δ δ ε ἰ μ).

σταφυλῶν. Ὁ Σύμμαχος ἔχει «ληνῶν», ὡς οἱ Ο'. Οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἀφήσαν τὴν λέξιν ἐν Ψαλμ. 8,1 ἀμετάφραστον, ἀποδώσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω γ ε τ θ ῖ τ ι ς. Σημειωτέον ὅτι ὁ Ἀκύλας ἐν Ψαλμ. 80 (μασ. 81),1 καὶ 83 (μασ. 84), 1 τὴν μετέφρασεν ὀρθῶς («ληνός»). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ μεταφραστὴς οὗτος δὲν εὔρε δυσκολίαν καὶ εἰς τὰ τρία χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπαντᾷ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξις, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν.

Δαάρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **תִּדְהָר** (tidhar) ἀπαντᾷ δις μόνον ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἦσ. 41,19 καὶ 60,13. Ἡ σημασία τῆς δὲν εἶναι πλήρως ἐξηκριβωμένη, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλως τε ἀποδίδεται καὶ διὰ ποικίλων λέξεων³⁶. Δηλοῦται, πάντως, δι' αὐτῆς δένδρον τι, ἄγνωστον ποῖον ἀκριβῶς· ἴσως πρόκειται περὶ πεύκης ἢ πλατάνου. Οἱ Ο' ἐν Ἦσ. 60,13 τὴν μεταφράζουν «πεύκη». Ἐν 41,19 ὅμως τὴν ἀγνοοῦν. Ὁ Θεοδοτίων μεταγράφει τὴν λέξιν εἰς ἀμφοτέρα τὰ χωρία ταῦτα διὰ τοῦ ὡς ἄνω δ α ἄ ρ, μὴ γνωρίζων, προφανῶς, περὶ ποίου φυτοῦ πρόκειται ἐνταῦθα. Σημειωτέον ὅτι καὶ ὁ Ἀκύλας, διὰ τὸν αὐτόν, ἴσως, λόγον, δὲν μετέφρασε τὴν δυσχερῆ λέξιν, μεταγράψας ταύτην, εἰς ἀμφοτέρα ἐπίσης τὰ ὡς ἄνω χωρία, διὰ τοῦ θ α δ α ἄ ρ (βλ. λ.).

Δερῶρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **דֶּרֶר** (deror) ἀπαντᾷ ἐπτὰ φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Λευιτ. 25,10. Ἦσ. 61,1. Ἱερ. 41 (μασ. 34), 8·15·17 (δὺς) καὶ Ἱεζ. 46,17, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπελευθερώσεως, τῆς ἀφέσεως. Οἱ Ο' τὴν ἀποδίδουν εἰς τὰ χωρία ταῦτα πάντοτε διὰ τοῦ «ἀφεςίς». Ὁ Θεοδοτίων ἐν Ἱεζ. 46,17 δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει του, προφανῶς, τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀφήκεν ἀμετάφραστον, μεταγράψας αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω δ ε ρ ῶ ρ. Εἰς τὰ ἄλλα χωρία δὲν γνωρίζομεν ἐκ τῶν Ἑξαπλῶν πῶς τὴν ἀπέδωκεν. Ἐξ ἄλλου ὁ Ἀκύλας ἐν Ἦσ. 61,1 τὴν μετέφρασεν «ἀδειαν» καὶ ἐν Ἱερ. 41 (μασ. 34), 15 «ἐλευθερίαν». Διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Συμμάχου ἀπόδοσιν τῆς ἐν λόγῳ λέξεως δὲν γνωρίζομεν τι σχετικῶς.

Ἑβλη

Δὲν εἶναι σαφές ποῖον ἀντίστοιχον τῆς λέξεως ταύτης ὑπάρχει ἐν τῇ ἑβραϊκῇ Βίβλῳ. Πιθανώτατα ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ **נְבֵל** (nebel), τὸ ὁποῖον εἰς εἴκοσι ἐπτὰ χωρία τῆς Π. Διαθήκης, καὶ κυρίως εἰς τοὺς Ψαλμούς, ἀπαντᾷ πρὸς δῆλωσιν μουσικοῦ τινος ὄργανου καὶ μάλιστα τοῦ δεκαχόρδου ψαλτηρίου.

36. Βλ. K. Elliger, Deuterocesaja, σελ. 167.

Τοῦτο δὲ ἦτο εἶδος τι ἄρπας ἢ λύρας καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν «νάβλα». Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται διὰ τῶν «κιθάρα», «ἔργανον», «ψαλμός», «ψαλτήριον», «νάβαλ», «νάβλα» κ.ἄ. Ὁ Ἀκύλας εἰς πολλὰ ψαλμικά χωρία μετέγραψε τὴν λέξιν διὰ τοῦ «ναῦλα» (καὶ «νάβλα») ἢ «νάβλος». Βραδύτερον ἢ μεταγεγραμμένη αὕτη λέξις μετεβλήθη, κατὰ τὰς ἀντιγραφάς, ἐν Ψαλμ. 91 (μασ. 92), 4 εἰς τὸ ὡς ἄνω ξ β λ η. Σημειωτέον ὅτι καὶ ὁ Σύμμαχος τὴν ἀποδίδει ὅπως περίπου καὶ ὁ Ἀκύλας, δηλ. διὰ τοῦ «ναῦλα» κλπ.

Ἐδδέν

Ἐτέρα γραφή τοῦ ἐ δ δ ἰ μ (βλ. λ.).

Ἐδδιμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **עִדְדִּים** ('iddim) ἀπαντᾷ ἅπαξ μόνον ἐν ὅλῃ τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἡσ. 64,6 (5), χρησιμοποιοιμένη πρὸς δήλωσιν τῆς ἐμμήνου ρύσεως τῶν γυναικῶν. Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται διὰ τοῦ «ἀποκαθημένη». Ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα δὲ διὰ τοῦ «μαρτυριῶν», ἐνῶ ὑπὸ τοῦ Συμμάχου διὰ τοῦ «κυήσεως». Ὁ Θεοδοτίων δὲν ἠδυνήθη, προφανῶς, νὰ ἀντιληφθῇ τὴν σημασίαν τῆς ἀσυνήθους ταύτης λέξεως καὶ τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἐ δ δ ἰ μ, τὸ ὅποιον κατὰ τὰς ἀντιγραφάς μετεβλήθη εἰς ἐ δ δ ἐ ν (βλ. λ.). Σημειωτέον ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἑβραϊκὴ λέξις μετεγράφη, πάλιν ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος, καὶ διὰ τοῦ γ ε δ δ ε ἰ μ (βλ. λ.), προελθόντος ἐκ τῆς ἐνώσεως τῆς λέξεως ταύτης μετὰ τῆς τελευταίας συλλαβῆς **גֵּד** (ged) τῆς λέξεως, ἡ ὁποία προηγεῖται ἐν τῷ βιβλικῷ κειμένῳ.

Ἐλωαιχ

Ἡ λέξις αὕτη ἀποτελεῖ μεταγραφὴν, ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος, τῆς ἑβραϊκῆς **עֵלֹאִיחַ** ('eloah), ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται πολλάκις ἐν τῇ ἑβραϊκῇ Βίβλῳ, πρὸς δήλωσιν τοῦ θεοῦ ὀνόματος. Ὑπὸ τῶν Ο' ἀποδίδεται κυρίως διὰ τοῦ «Θεός» καὶ τοῦ «Κύριος», ὅπως καὶ ὁ πληθυντικὸς αὐτῆς **עֵלֹהִים** ('elohim). Αἱ δύο αὗται λέξεις ἀπαντοῦν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας πεντακοσίας φορές. Ὁ Θεοδοτίων μετέγραψε τὴν ἐξ αὐτῶν πρώτην ἐν Μιχ. 6,8 διὰ τοῦ ὡς ἄνω Ἐ λ ω α ἰ χ, ἐν δὲ Ἀββ. 3,3 διὰ τοῦ Ἐ λ ω ε ἰ μ (βλ. λ.), ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους.

Ἐλωείμ

Διὰ τῆς λέξεως ταύτης μεταγράφει ὁ Θεοδοτίων ἐν Ἀββ. 3,3 τὴν ἑβραϊκὴν **עֵלֹאִיחַ** ('eloah), ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ τῆς λέξεως **עֵלֹהִים** ('elohim).

Οἱ Ο', ὡς ἐπίσης καὶ οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, μεταφράζουσι ταύτην «Θεός». Ὁ Ὠριγένης γράφει ἐν προκειμένῳ τὰ ἐξῆς: «Τὸ δὲ Θεὸς παρ' Ἑβραίοις Ἐλωὶμ ὀνομάζεται· φέρονται γὰρ μὴν ἐπὶ τῆς θείας προσηγορίας καὶ ἕτεραί τινες ἐκφωνήσεις, ὥσπερ οὖν τὸ Σαδδαὶ³⁷ καὶ τὸ Ἰὰ³⁸ καὶ τὸ Ἥλ³⁹ καὶ ἄλλα τούτοις παραπλήσια»⁴⁰.

Βλ. καὶ Ἐλωαίχ.

Ἐμίρ

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως **אָמִיר** ('amir) ἐν Ἡσ. 17,9, ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος (βλ. ἀμίρ).

Ἐφανδανώ

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἐν Δαν. 11,45 ἑβραϊκῆς λέξεως **אֲרַפְדָּן** ('ar-padno), ἀπαντῶσα καὶ ὡς ἐν φανδανώ, εἰς τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος, κατὰ τὸν κώδικα Α (βλ. καὶ ἐφαδανώ καὶ φανδανώ).

Ἐσίμ

Ὡς ἀντίστοιχον τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῇ ἑβραϊκῇ Βίβλῳ ἐμφανίζεται τὸ **צִי** (tsi), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ ἐν Ἀριθμ. 24,24. Ἡσ. 33,21. Ἰεζ. 30,9 καὶ Δαν. 11,30, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς νηός, τοῦ πλοίου. Ὑπὸ τῶν Ο' μεταφράζεται «πλοῖον» μόνον ἐν Ἡσ. 33,21, ἐνῶ εἰς τὰ τρία ἄλλα ἐκ τῶν ὡς ἄνω χωρία δὲν ἀποδίδεται. Ὁ Θεοδοτίων συνήνησε καὶ αὐτὸς δυσχέριαν, προφανῶς, εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς λέξεως ἐν Ἰεζ. 30,9 καὶ τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἐσίμ. Τὴν ἰδίαν δυσχέριαν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εἶχε καὶ ὁ Ἀκύλας, ὁ ὁποῖος τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ἐτιεῖμ (βλ. λ.). Τὸ γεγονός ἐστὶ καὶ οἱ Ο'

37. Πρόκειται περὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ **שַׁדְדַי** (Saddaj), τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν Ο' διὰ τῶν «Κύριος», «Κύριος Παντοκράτωρ», «Θεός», «ἰκανός» κ.ἄ., ἐν δὲ Ἰεζ. 10,5 μεταγράφεται διὰ τοῦ «Σαδδαί» (βλ. καὶ Π. Σιμωτά, μν. ἐργ., σελ. 131, ἐν λ. σαδδαί) καὶ διὰ τοῦ ὡς ἄνω «σαδδαί».

38. Πρόκειται περὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ **יְהוָה** (Jah) ἀντὶ τοῦ **יְהוָה** (Jahwe), τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν Ο' συνήθως διὰ τοῦ «Κύριος».

39. Πρόκειται περὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ **אֵל** ('el), τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν Ο' διὰ τῶν «δύναμις», «εἶδωλον», «θεῖος», «θεός», «ἰσχυρός», «κύριος» κ.ἄ.

40. Βλ. Ὠριγένους, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ E. Klostermann, Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte: Origenes Werke (τόμοι 12), Leipzig, 1941, ἐν BEΠΕΣ, τόμ. 14ος (Ὠριγένης, μέρος ΣΤ'), Ἀθήνα 1958, σελ. 393.

εις ἓν μόνον χωρίον μεταφράζουσι τὴν ἐπίμαχον λέξιν δύναται νὰ σημαίνει, ὅτι ὑφίσταται γενικῶς δυσχερεία τις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς λέξεως.

Ἔτιείμ

Οὕτω μεταγράφεται ἐν Ἱεζ. 30,9 ἡ ἐβραϊκὴ λέξις **יֵצ** (tsi) ὑπὸ τοῦ Ἄκύλα (βλ. ἐ σ σ ί μ).

Ἐφραδανῶ

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἐν Δαν. 11,45 ἐβραϊκῆς λέξεως **אֲרַדָּן** (ar-padno), ἀπαντῶσα εἰς τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοτίωνος, κατὰ τοὺς κώδικας BQ (βλ. καὶ ἀ π ε δ ν ῶ).

Ἡδὰδ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **הֶדָד** (hedad) ἀπαντᾷ ἐπτάκις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἱερ. 16, 9·10. Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14. 31 (μασ. 48), 33 (τρὶς) καὶ 32,16 (μασ. 25,30), ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς περιχαροῦς ἢ τῆς πολεμικῆς κραυγῆς καὶ τοῦ ἀλαλαγμοῦ. Οἱ Ο' ἐν Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14 τὴν μεταφράζουσι «καταβαίνοντες» (ἴσως ἐκ τοῦ **יָרַד**—jarad = καταβαίνειν), ἐνῶ ἐν Ἱερ. 16,9·10 καὶ δις ἐν Ἱερ. 31 (μασ. 48), 33 δὲν εἶναι σαφές πῶς τὴν ἀποδίδουν τὴν μεταγράφουσι δὲ ἐν Ἱερ. 31 (μασ. 48), 33 ἄπαξ διὰ τοῦ «αἰδὰδ», προφανῶς λόγῳ μεταφραστικῆς δυσχερείας. Πρὸ παρομοίας δυσχερείας θὰ εὐρέθησαν, πιθανώτατα, καὶ οἱ Ἄκύλας καὶ Σύμμαχος, καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκαν τὴν λέξιν ἀμετάφραστον, μεταγράφαντες αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἡ δ ἀ δ καὶ δὴ ὁ μὲν πρῶτος ἐν Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14. 31 (μασ. 48), 33 καὶ ἐν 32,16 (μασ. 25,30), ὁ δὲ δεύτερος ἐν Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14 καὶ 31 (μασ. 48), 33. Σημειωτέον ὅτι, κατ' ἄλλην γραφήν, ἡ λέξις αὕτη ἔχει μεταγραφῆ ὑπὸ τοῦ Συμμάχου ἐν Ἱερ. 28 (μασ. 51), 14 διὰ τοῦ ἀ δ ἀ δ (βλ. λ.).

Ἡμὶν

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **יְמִיִם** (jemim) εἶναι ἐκ τῶν ἄπαξ λεγομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἀπαντῶσα ἐν Γέν. 36,24. Ἡ σημασία τῆς δὲν εἶναι σαφῆς καὶ ἀπολύτως ἐξηκριβωμένη. Τὸ κείμενον ὁμιλεῖ περὶ τινος Ἀνά, ὁ ὁποῖος εὗρε, πιθανῶς, πηγὰς ὑδάτων ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ, ἴσως, ἄλλο τι τὸ ἀσύνθηθες καὶ παράδοξον καὶ ἄξιον νὰ σημειωθῇ ἐν τῇ Βίβλῳ. Οἱ Ο' εἶχον δυσκολίαν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς δυσχεροῦς ταύτης λέξεως, λόγῳ καὶ τοῦ ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τῆς Π. Διαθήκης ἀπαντᾷ, καί, ἐκλαβόντες αὐτὴν ὡς κύριον

ὄνομα προσώπου, τὴν ἀπέδωσαν διὰ τοῦ «Ἰαμεῖν» («Ὁ Ἄνά, ὅστις εὔρε τὸν Ἰαμεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ»)⁴¹. Παρομοίαν δὲ δυσχέρειαν συνήνητησαν καὶ οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, οἱ ὁποῖοι μετέγραψαν τὴν λέξιν διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἡ μ ε ί ν, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Θεοδοτίων, μεταγράψας αὐτὴν διὰ τοῦ ι α μ ε ί ν (βλ. λ.).

Βλ. καὶ ἰ μ ε ί μ.

Ἑφά

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **פֶּהַף** ('epha), γραφομένη ἐνίοτε καὶ **פֶּהַף**, ἀπαντᾷ τριάκοντα πέντε φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, πρὸς δῆλωσιν μέτρου διὰ τὰ δημητριακά, ἴσου πρὸς τριάκοντα ἐξ λίτρας περίπου. Ὑπὸ τῶν Ὁ' ἀποδίδεται διὰ τῶν «ζυγός», «μέτρον», «πέμμα», «τάλαντον», πολλάκις δὲ διὰ τοῦ «οἶφ(ε)ί», λέξεως ἡ ὁποία ἦτο γνωστὴ καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν των. Ὁ Ἀκύλας μετέγραψε ταύτην ἐν Δευτ. 25,14 δις διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἡ φ ἄ, πιθανώτατα δι' ὄν λόγον καὶ οἱ Ὁ' τὴν ἀπέδωσαν ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ «οἶφ(ε)ί», ἡ διότι ἠγνόει τὴν σημασίαν της⁴².

Θαασούρ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **תְּאַשּׁוּר** (te'aššour) ἀπαντᾷ ἐν Ἡσ. 41,19 καὶ 60,13, ὑπὸ διάφορόν πως δὲ μορφήν καὶ ἐν Ἰεζ. 27,6, πρὸς δῆλωσιν δένδρου τινός, φυομένου εἰς τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου, πιθανὸν τοῦ κέδρου ἢ ἴσως εἴδους κυπαρίσσου. Οἱ Ὁ' ἐν Ἡσ. 60,13 τὴν μεταφράζουν «κέδρος», ἐν 41,19 δὲ δὲν εἶναι σαφές πῶς τὴν ἀποδίδουν, ἐνῶ ἐν Ἰεζ. 27,6 τὴν ἀγνοοῦν. Οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων δὲν ἐγνώριζον, προφανῶς, τὸ εἶδος τοῦ δένδρου καὶ τὴν ὀνομασίαν του εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκαν ἐν Ἡσ. 41,19 καὶ 60,13 τὴν οἰκείαν λέξιν ἀμετάφραστον, ἀποδώσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω θ α α σ ο ὐ ρ.

Θαβέλ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις **תֵּבֶל** (tebel) ἀπαντᾷ δις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Λευιτ. 18,23 καὶ 20,12, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀσελγείας. Οἱ Ὁ' μεταφράζουν ταύτην «μυσαρὸς» καὶ «ἀσεβεῖν», ἀντιστοιχῶς. Ὁ Ἀκύλας εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία τὴν μεταφράζει «ἀπειρημένον», ὁ δὲ Σύμμαχος ἐν 18,23 «ἄρρητον». Ὁ Θεοδοτίων δὲν εἶχε, φαίνεται, ὑπ' ὄψει του τὴν ἀντίστοιχον αὐτῆς ἑλληνικὴν λέξιν καὶ διὰ τοῦτο τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω θ α β ἔ λ εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία.

41. Βλ. καὶ Π. Σιμωτᾶ, μν. ἐργ., σελ. 80 (ἐν λ. ι α μ ε ί ν).

42. Βλ. καὶ Π. Σιμωτᾶ, μν. ἐργ., σελ. 122 (ἐν λ. οἶ φ [ε] ί).

Θαδαάρ

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως **תִּדְהָר** (tidhar), ἀπαντῶσα εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ἀκύλα (βλ. δ α ά ρ).

Θαῦ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκῆ λέξις **תָּו** (taw) ἀπαντᾷ τρεῖς φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἰωβ 31,35 καὶ ἐν Ἰεζ. 9,4·6. Εἰς τὰ δύο τελευταῖα χωρία δηλοῖ τὸ σημεῖον, τὸν οἰωνόν, τὸ θαῦμα, τὸ θαυμασίον σῆμα, τὸ σημάδι(ον). Οὕτω καὶ οἱ Ο' μεταφράζουν ταύτην «σημεῖον» εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία. Ὁ Σύμμαχος τὴν μεταφράζει ἐπίσης «σημεῖον» ἐν Ἦσ. 9,4. Οἱ Ἀκύλας ὅμως καὶ Θεοδοτίων, λόγῳ, προφανῶς, δυσχερείας, τὴν ἀφῆκαν ἀμετάφραστον, ἀποδώσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ ὡς ἄνω θ α ῦ καὶ μάλιστα εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία. Σημειωτέον, πάντως, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἔχει διασωθῆ καὶ ἡ γραφή «θαῦμα»⁴³, ἡ ὁποία ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν σημασίαν τῆς ὡς ἄνω ἐπιμάχου ἐβραϊκῆς λέξεως.

Θεννίν

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκῆ λέξις **תַּנִּין** (tannin) προέρχεται ἐκ τοῦ **תַּן** (tan), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ δέκα τέσσαρας φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ πρὸς δήλωσιν ἀγρίου τινὸς ζώου, πιθανώτατα δὲ τοῦ θωδὸς (τσακαλίου). Οἱ Ο' μεταφράζουν τὴν λέξιν ταύτην κυρίως «δράκων», «ἐχθίνος», «σειρήν» κ.ά. Ἐν Ἦσ. 43,20 οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος τὴν μεταφράζουν «σειρήνες», ἐνῶ ὁ Θεοδοτίων τὴν μεταγράφει διὰ τοῦ ὡς ἄνω θ ε ν ν ί ν, ἀγνοῶν, ἴσως, τὸ εἶδος τοῦ ζώου ἢ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν του. Σημειωτέον ὅτι ἀλλαχοῦ μεταφράζει οὗτος τὴν λέξιν ταύτην «δράκοντες», «λέοντες», «σειρήνες», ὡς περίπου καὶ οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος. Ἐπομένως δὲν δύναται τις νὰ δεχθῆ ὅτι ὁ Θεοδοτίων ἀγνοεῖ ἐνταῦθα τὴν σημασίαν τῆς μεταγραφείσης ὑπ' αὐτοῦ λέξεως. Πιθανώτατα ἡ μεταγραφή ὀφείλεται ἐνταῦθα εἰς ἄλλον τινὰ λόγον.

Θεραφεῖμ

Βλ. Τε ρ α φ ε ῖ μ.

Θεραφεῖν

Βλ. Τε ρ α φ ε ῖ ν.

43. Βλ. F. Field, μν. ἔργ., II, σελ. 791.

Ἰαμείν

Ἐτέρα μεταγραφή τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως ימִיִּם (jemim) ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος (βλ. ἡ μ ἰ ν καὶ ἰ μ ε ἰ μ).

Ἰασιρ

Ἡ ἐν Ἱερ. 5,26 ἀπαντῶσα ἑβραϊκὴ λέξις יָשׁוּרַי (jašour) προέρχεται ἐκ τοῦ ρήματος יָשׁוּר (šour), τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ παρατηρεῖν καὶ δὴ τοῦ ἐνεδρεῦειν. Τὸ ρῆμα τοῦτο εἰς τὴν Κἀλ διάθεσιν ἀπαντᾷ δέκα ἔξ φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὑπὸ παρομοίαν ἔννοιαν καὶ ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν Ο' διὰ πολλῶν καὶ διαφόρων λέξεων, ὡς «καταμανθάνειν», «κατισχύειν», «ὀράειν», «περιβλέπειν» κ.ἄ. Ἐν Ἱερ. 5,26 ὁμοῦς ἀγνοεῖται ὑπ' αὐτῶν, ἴσως λόγῳ παραφθορᾶς καὶ δὴ τῆς γνωστῆς εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου, κατὰ τοὺς Ο', βραχύνσεως τοῦ κειμένου⁴⁴. Πιθανὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος νὰ διακρίνουν ἐνταῦθα τὴν ἀκριβῆ σημασίαν τῆς λέξεως καὶ τὴν ἀφῆκαν ἀμετάφραστον, μεταγράφαντες ταύτην διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἰ α σ ἰ ρ. Ἀλλαχοῦ ὁμοῦς τὴν μεταφράζουν. Οὕτως ἐν Ἀριθμ. 24,17 ὁ Ἀκύλας μεταφράζει «προσκοπῶ» καὶ ὁ Σύμμαχος «ὀρῶ». Ἐν Ἰὼβ 7,8 οἱ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων μεταφράζουν «περιβλέφεται» κ.ο.κ. Πάντως εἰς τὰ περισσώτερα χωρία τῆς Π. Διαθήκης, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπαντᾷ ἡ λέξις αὕτη, δὲν ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν τριῶν μεταφραστῶν, προφανῶς λόγῳ ποικίλων μεταφραστικῶν δυσχερειῶν.

Ἰβαγεῖν

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἑβραϊκὴ λέξις יֹגֵבִימ (jogebim) ἀπαντᾷ ἐν Δ' (μασ. Β') Βασ. 25,12 καὶ Ἱερ. 52,16 καὶ σημαίνει «γεωργοί». Οἱ Ο' ἐν Ἱερ. 52,16 μεταφράζουν αὐτὴν ἐπίσης «γεωργοί», ἐνῶ ἐν Δ' (μασ. Β') Βασ. 25,12 τὴν μεταγράφουν διὰ τοῦ γ α β (ε) ἰ ν καὶ γ η β (ε) ἰ ν, πιθανὸν διότι ἡ ἔννοια τῆς λέξεως, τόσον ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, δὲν ἦτο οἰκεία εἰς τοὺς μεταφραστὰς⁴⁵. Διὰ παρόμοιον, ἴσως, λόγον μετέγραψεν αὐτὴν ἐν Ἱερ. 52,16 καὶ ὁ Θεοδοτίων διὰ τοῦ γ α β ε ἰ μ (βλ. λ.) καί, κατὰ τὴν Concordance τῶν Ο' τῶν Hatch-Redpath, ὁ Ἀκύλας διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἰ β α γ ε ἰ ν⁴⁶. Ἐν Δ' (μασ. Β') Βασ. 25,12 ὁμοῦς ὁ Ἀκύλας τὴν μετέφρασε

44. Τὸ κείμενον τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου εἶναι βραχύτερον τοῦ μασωριτικοῦ ἑβραϊκοῦ κατὰ τὸ ἐν ὄγδοον περίπου.

45. Βλ. καὶ Π. Σ ι μ ω τ ᾱ, μν. ἔργ., σελ. 50 καὶ 58 (ἐν λ. γ α β [ε] ἰ ν καὶ γ η β [ε] ἰ ν, ἀντιστοιχίως).

46. Βλ. E. H a t c h - H. A. R e d p a t h, μν. ἔργ., I, στήλ. 669α (ἐν λ. ἰ β α γ ε ἰ ν).

διὰ τοῦ «βοθυνώτας», λέξεως ἢ ὁποῖα δηλοῖ τοὺς ἀνοίγοντας βόθρους. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ λέξει *ιβ α γ ε ι ν* ἔχει συμβῆ ἀντιμετάθεσις τῶν γραμμάτων *β* (g) καὶ *β* (h), καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν τοιαύτην μὴ ὀρθὴν μεταγραφὴν.

Ἰείμ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **יִיְיִם** ('ijjim) ἀπαντᾷ τρεῖς φορές ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ δὴ ἐν Ἦσ. 13,22. 34,14 καὶ Ἰερ. 27 (μασ. 50), 39, πρὸς δὴλωσιν ζῶων τινῶν, πιθανῶς αἰλουροειδῶν. Οἱ Ο' τὴν μετέφρασαν ἐν Ἦσ. 13,22 καὶ 34,14 «ὄνοκένταυροι»⁴⁷, ἐν δὲ Ἰερ. 27 (μασ. 50), 39 «νῆσος». Σημειωτέον ὅτι ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος λέξις δηλοῖ, πράγματι, καὶ τὴν νῆσον. Ὁ Ἀκύλας, εὐρεθείς, ἴσως, πρὸ μεταφραστικῆς δυσχερείας ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ, τὴν μετέγραψε διὰ τοῦ ὡς ἄνω *ι ε ι μ*. Ἐπραξε δὲ ὁμοίως καὶ ἐν Ἦσ. 34,14, ἔνθα συνέβη τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τοὺς Σύμμαχον καὶ Θεοδοτίωνα. Ὁ Σύμμαχος ὁμοίως ἐν Ἰερ. 27 (μασ. 50), 39 μετέφρασε «δυνατῶν»:

Βλ. καὶ *ι ε ι ν*.

Ἰεῖν

Ἐτέρα γραφὴ τοῦ *ι ε ι μ* (βλ. λ.), ἀπαντῶσα ἐν Ἦσ. 13,22, κατὰ τὰ κείμενα τῶν Ἀκύλα, Θεοδοτίωνος καὶ Συμμάχου. Ἡ διάφορος αὕτη γραφὴ (N ἀντὶ M) προῆλθε μᾶλλον ἐξ ἀντιγραφικοῦ σφάλματος.

Ἰμειμ

Ἐτέρα γραφὴ τοῦ ἢ *μ ι ν* (βλ. λ.), κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Ἀκύλα, προελθοῦσα, πιθανῶς, ἐξ ἀκουστικοῦ, κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν, σφάλματος (I ἀντὶ H, EI ἀντὶ I καὶ M ἀντὶ N).

Ἰωβήλ

Ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς ἐβραϊκὴ λέξις **יֹבֵל** (jobel) δὲν εἶναι ἀπολύτως γνωστὸν τί ἐσήμαινε πρωταρχικῶς. Πιθανώτατα ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ τοῦ πανηγυρισμοῦ. Ἀπαντᾷ εἴκοσι φορές εἰς τὰ κεφάλαια 25 καὶ 27 τοῦ Λευιτικοῦ καὶ ἀπαξ εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς (36,4), ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ γνωστοῦ παρ' Ἑβραίοις ἔτους ἀφέσεως, τοῦ Ἰωβηλαίου, ἔτους τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ τελευταῖον ἐκάστης πεντηκονταετίας. Κατ' αὐτὸ ἀπηλευ-

47. Διὰ τοὺς ὄνοκένταυρους βλ. Δ. Κ α ἱ μ ἄ κ η, Ἡ «ἡμέρα Κυρίου» στοὺς προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σελ. 247-248, ὑποσημ. 94.

θεροῦντο οἱ Ἑβραῖοι δοῦλοι, ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας των οἱ ἀπαλλοτριωθέντες ἄγροὶ κλπ., καὶ διὰ τοῦτο ἦτο ἔτος χαρᾶς. Ἡ ἰδία λέξις εἰς ἕξ ἄλλα χωρία τῆς Π. Διαθήκης, ἦτοι ἐν ᾽Εξ. 19,13 καὶ ᾽Ιησ. Ν. 6,4·5·6·8·13, ἀπαντᾷ πρὸς δῆλωσιν μουσικοῦ τινος ὄργάνου, ἴσως τῆς σάλπιγγος ἢ τοῦ κέρατος, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ ἐξαγγελία τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἰωβηλαίου ἔτους. Ἐν Λευιτ. 25,10 μεταφράζεται ὑπὸ τῶν Ο' «ἐνιαυτὸς ἀφέσεως» καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄκυλα «παραφέρων», ἐνῶ ὑπὸ τοῦ Θεοδοτίωνος μεταγράφεται διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἰ ω β ἡ λ. Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐν τοῖς Ἑξαπλοῖς ἐνδείξεις, φαίνεται ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος μεταφραστὴς ἀφῆκε πανταχοῦ ἀμετάφραστον τὴν λέξιν ταύτην⁴⁸. Σημειωτέον ὅτι ἡ μεταγεγραμμένη αὕτη λέξις ἀπαντᾷ παρ' Ἰωσήφω ὡς «ἰώβηλος», κατὰ τὴν συνήθειαν τούτου νὰ ἐξελληνίζῃ τὰ ἑβραϊκὰ ὀνόματα τῆς Π. Διαθήκης, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Οὕτω γράφει τὰ ἐξῆς ὁ Ἰώσηπος σχετικῶς: «Καλεῖται δὲ ὑφ' Ἑβραίων ὁ πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἱ τε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροὶ ἀφίενται»⁴⁹. Καὶ περαιτέρω ἐξηγεῖ· «ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοῦνομα»⁵⁰.

(*Συνεχίζεται*)

48. Βλ. F. Field, μν. ἔργ., I, σελ. 210 ἐξ.

49. Φ. Ἰωσήφου, Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία, III, 282.

50. Φ. Ἰωσήφου, ἐνθ' ἄνωτ., 283.